

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГІГІЄНОЮ ТА БЕЗПЕКОЮ ПРАЦІ

**Основні принципи
виконання вимог OHSAS 18001:2007
(OHSAS 18002:2008, IDT)**

ДСТУ OHSAS 18002:2015

Видання офіційне

**Київ
ДП «УкрНДНЦ»
2016**

ПЕРЕДМОВА

1 ВНЕСЕНО: Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ»)

ПЕРЕКЛАД І НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ РЕДАГУВАННЯ: **Ю. Дідик; Т. Лісніченко; Ю. Марков; О. Мачульський; В. Хмель** (науковий керівник)

2 НАДАНО ЧИННОСТІ: наказ ДП «УкрНДНЦ» від 22 червня 2015 р. № 61 з 2016–04–01

3 Національний стандарт відповідає OHSAS 18002:2008 Occupational health and safety management systems — Guidelines for the implementation of OHSAS 18001:2007 (Системи управління гігієною та безпекою праці. Основні принципи виконання вимог OHSAS 18001:2007)

Ступінь відповідності — ідентичний (IDT)

Переклад з англійської (en)

4 УВЕДЕНО ВПЕРШЕ

**Право власності на цей національний стандарт належить державі.
Заборонено повністю чи частково видавати, відтворювати
задля розповсюдження і розповсюджувати як офіційне видання
цей національний стандарт або його частини на будь-яких носіях інформації
без дозволу ДП «УкрНДНЦ» чи уповноваженої ним особи**

ДП «УкрНДНЦ», 2016

ЗМІСТ

	С.
Національний вступ	IV
Передмова до OHSAS 18002:2008	IV
Вступ до OHSAS 18002:2008	VI
1 Сфера застосування	1
2 Нормативні посилання	2
3 Терміни та визначення понять	2
4 Вимоги до системи управління ГіБП	4
4.1 Загальні вимоги	4
4.1.1 Система управління ГіБП	4
4.1.2 Початковий аналіз	5
4.1.3 Сфера системи управління ГіБП	5
4.2 Політика у сфері ГіБП	6
4.3 Планування	7
4.3.1 Ідентифікація небезпек, оцінювання ризиків та визначення засобів управління	7
4.3.2 Правові та інші вимоги	15
4.3.3 Цілі та програма(-и)	16
4.4 Запровадження та функціонування	18
4.4.1 Ресурси, функційні обов'язки, відповідальність і повноваження	18
4.4.2 Компетентність, підготовленість та обізнаність	20
4.4.3 Інформування, участь і консультування	22
4.4.4 Документація	25
4.4.5 Управління документацією	26
4.4.6 Управління операціями	27
4.4.7 Готовність до надзвичайних ситуацій і реагування на них	30
4.5 Перевіряння	33
4.5.1 Моніторинг та вимірювання характеристик діяльності	33
4.5.2 Оцінювання дотримання правових вимог	35
4.5.3 Розслідування інцидентів, невідповідність, коригувальні та запобіжні дії	36
4.5.4 Управління записами	39
4.5.5 Внутрішній аудит	39
4.6 Аналізування з боку керівництва	43
Додаток А Відповідність між OHSAS 18001:2007, ISO 14001:2004 та ISO 9001:2008	44
Додаток В Відповідність між OHSAS 18001, OHSAS 18002 та ILO-OSH:2001 «Загальні вимоги системи управління гігієною та безпекою праці»	47
Додаток С Приклади понять для внесення до переліку ідентифікації небезпек	50
Додаток D Порівняння деяких прикладів інструментів та методологій оцінювання ризику	51
Бібліографія	52

НАЦІОНАЛЬНИЙ ВСТУП

Цей стандарт є переклад OHSAS 18002:2008 Occupational health and safety management systems — Guidelines for the implementation of OHSAS 18001:2007 (Системи управління гігієною та безпекою праці. Основні принципи виконання вимог OHSAS 18001:2007).

Технічний комітет, відповідальний за цей стандарт, — ТК 93 «Системи управління якістю, довкіллям та безпечністю харчових продуктів».

До стандарту внесено такі редакційні зміни:

— слова «OHSAS Standard» замінено на «цей стандарт», а скорочення «OH&S» замінено на «ГіБП» (гігієна і безпека праці);

— замінено позначку засобів індивідуального захисту (PPE) на «ЗІЗ»;

— структурні елементи стандарту: «Титульний аркуш», «Передмову», «Зміст», «Національний вступ», першу сторінку, «Терміни та визначення понять» і «Бібліографічні дані» — оформлено згідно з вимогами національної стандартизації України;

— вилучено довідковий матеріал щодо висловлення подяки організаціям, які брали участь у розробленні OHSAS 18002:2008;

— до розділу 2 та «Бібліографії» долучено «Національні пояснення», виділені в тексті рамкою.

ISO 7000:2004 прийнято в Україні як ДСТУ ISO 7000:2004 Графічні символи, що їх використовують на устаткованні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004, IDT).

ISO 7010:2003 прийнято в Україні як ДСТУ ISO 7010:2009 Графічні символи. Кольори та знаки безпеки, використовувані на робочих місцях і в місцях громадської призначеності (ISO 7010:2003, IDT).

ISO 9000:2005 замінено на ISO 9000:2015, який прийнято в Україні як ДСТУ ISO 9000:2015 Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів (ISO 9000:2015, IDT).

ISO 9001:2000 замінено на ISO 9001:2015, який прийнято в Україні як ДСТУ ISO 9001:2015 Системи управління якістю. Вимоги (ISO 9001:2015, IDT).

ISO 14001:2004 замінено на ISO 14001:2015, який прийнято в Україні як ДСТУ ISO 14001:2015 Системи екологічного управління. Вимоги та настанови щодо застосування (ISO 14001:2015, IDT).

ISO 16069:2004 прийнято в Україні як ДСТУ ISO 16069:2012 Пожежна безпека. Графічні символи. Знаки безпеки. Системи позначення безпечного евакуювання (ISO 16069:2004, IDT).

ISO 17398:2004 прийнято в Україні як ДСТУ ISO 17398:2012 Пожежна безпека. Кольори та знаки безпеки. Класифікація, технічні вимоги і стійкість знаків безпеки (ISO 17398:2004, IDT).

OHSAS 18001:2007 прийнято в Україні як ДСТУ OHSAS 18001:2010 Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги (OHSAS 18001:2007, IDT).

ISO 19011:2002 замінено на ISO 19011:2011, який прийнято в Україні як ДСТУ ISO 19011:2012 Настави щодо здійснення аудитів систем управління (ISO 19011:2011, IDT).

Копії нормативних документів, на які є посилання в цьому стандарті можна замовити в Національному фонді нормативних документів.

ПЕРЕДМОВА до OHSAS 18002:2008

Цей стандарт серії OHSAS є супутнім до OHSAS 18001:2007 «Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги», який було розроблено на вимогу споживачів створити визнаний стандарт для системи управління гігієною та безпекою праці, на відповідність вимогам якого може бути оцінено і сертифіковано їхні системи управління, а також як вказівки з упровадження такого стандарту.

OHSAS 18001 розробляли з урахуванням структури ISO 9001:2008 (система управління якістю) та ISO 14001:2004 (система екологічного управління), щоб сприяти інтеграції систем управління якістю, екологічного управління й гігієни та безпеки праці в організаціях, якщо у них виникає така потреба.

OHSAS 18002 розроблено для подання специфічних вимог OHSAS 18001, представлених у відповідних принципах. Порядок нумерації пунктів OHSAS 18002 узгоджено з OHSAS 18001. Текст, виділений рамкою, є точним дублюванням тексту OHSAS 18001.

Цей стандарт OHSAS буде переглянуто або змінено, якщо виникне необхідність. Аналізування буде проведено у разі публікації нових редакцій ISO 9001 чи ISO 14001, щоб забезпечити взаємну відповідність.

Цей стандарт OHSAS буде анульовано після публікації його тексту в складі міжнародного стандарту або як міжнародний стандарт.

Цей стандарт OHSAS розроблено відповідно до правил частини 2 Директив ISO/IEC.

Це друге видання скасовує й замінює перше видання (OHSAS 18002:2000), що було переглянуто.

Принципові зміни стосовно попередньої редакції:

1) у зв'язку з переглядом тексту OHSAS 18001:

- зроблено більший акцент на важливості поняття «здоров'я»;
- OHSAS 18001 тепер є стандартом, а не специфікацією або документом, як це було в попередніх редакціях. Це відображає тенденцію прийняття OHSAS 18001 як основи для національних стандартів з системи управління гігієною та безпекою праці;
- схему «плануй — виконуй — перевіряй — дій» подано в повному обсязі лише у вступі, а не у вигляді розрізаних схем на початку кожного основного розділу;
- довідкові видання в розділі 2 обмежено лише міжнародними документами;
- додано нові визначення й переглянуто наявні;
- значно поліпшено узгодженість з ISO 14001:2004 за структурою стандарту, а також сумісність з ISO 9001:2008;
- термін «допустимий ризик» замінено терміном «прийнятний ризик» (див. 3.1);
- термін «нещасний випадок» тепер долучено до терміна «інцидент» (див. 3.9);
- визначення терміна «небезпека» більше не охоплює «завдання збитків власності або виробничому середовищу» (див. 3.6).

Тепер вважають, що такий «збиток» не пов'язаний безпосередньо із системою управління гігієною та безпекою праці, що є предметом цього стандарту OHSAS, і він належить до сфери управління майном. І навпаки, якщо ризик такого «збитку» впливає на гігієну та безпеку праці, його потрібно ідентифікувати через оцінювання ризиків організації та ним варто керувати за допомогою відповідних заходів щодо управління ризиками;

— пункти 4.3.3 й 4.3.4 об'єднано для узгодження з ISO 14001:2004;

— уведено нову вимогу щодо розгляду ієрархії заходів управління в межах планування гігієни та безпеки праці (див. 4.3.1);

— ідентифікація небезпек, оцінювання ризику та визначення засобів управління, а також операційне контролювання тепер розглянуто докладніше (див. 4.3.1 і 4.4.6);

— додано новий розділ «Оцінювання дотримання правових вимог» (див. 4.5.2);

— представлено нові вимоги щодо участі й консультування (див. 4.4.3.2);

— подано нові вимоги щодо розслідування інциденту (див. 4.5.3.1).

2) щодо змін тексту OHSAS 18002:

— OHSAS 18002:2000 презентовано у форматі, де вперше викладено у відповідній послідовності пропозиції з упровадження OHSAS 18001, а саме:

a) уточнювальний опис пропозицій за розділами;

b) типові входи, необхідні для виконання вимог;

c) опис процесів, які організація має здійснювати для виконання вимог;

d) типові виходи, очікувані від виконання вимог.

Цей формат виявився складним у застосуванні, тому його не було застосовано у цьому виданні (насправді, формат не був послідовно застосований у виданні 2000 року). Натомість, формат цього видання OHSAS 18002, готуючи настанови якого дотримувалися пунктів від a) до d), є логічнішим, але не таким простим, як формат попереднього видання.

— долучено нові пункти згідно з OHSAS 18001 (та ISO 14001), а саме:

— 4.4.3 «Інформування, участь і консультування» (містить нові пункти стосовно участі та консультування) і 4.5.3.1 «Розслідування інцидентів» для узгодження з OHSAS 18001:2007;

— 4.3.3 «Цілі та програма(-и)» (об'єднано колишні пункти 4.3.3 та 4.3.4) і 4.5.2 «Оцінювання дотримання правових вимог» згідно з ISO 14001:2004;

— долучено нові пункти для узгодження з ILO-OSH:2001: 4.1.2 «Початковий огляд» і 4.3.1.5 «Управління змінами»;

- долучено додаткові нові пункти та додатки, а саме: 4.4.2.4 «Компетентність», додаток С «Приклади понять для внесення до переліку ідентифікації небезпек» і додаток D «Порівняння деяких прикладів інструментів та методологій оцінювання ризику»;
- наведено розширені вказівки багатьох пунктів, а саме: 4.3.1 «Ідентифікація небезпек, оцінювання ризиків та визначення засобів управління», 4.3.2 «Правові та інші вимоги», 4.3.3 «Цілі та програма(-и)», 4.4.6 «Управління операціями», 4.4.7 «Готовність до надзвичайних ситуацій і реагування на них», 4.5.5 «Внутрішній аудит».

Ця публікація не охоплює всіх необхідних умов угоди. Відповідальність за правильне застосування положень стандарту несе користувач.

Відповідність цьому стандарту серії OHSAS не звільняє від дотримання вимог законодавства.

ВСТУП до OHSAS 18002:2008

Різні організації виявляють усе більшу зацікавленість у досягненні та демонструванні належних результатів у сфері гігієни та безпеки праці завдяки управлінню професійними ризиками відповідно до політики й цілей у цій галузі. Це відбувається за умов щораз більшої суворості законів, розвитку економічної політики та інших заходів, спрямованих на гігієну й безпеку праці, а також за умов зростання стурбованості зацікавлених сторін стосовно питання гігієни та безпеки праці.

Багато організацій проводять «аналізування» чи «аудити» гігієни й безпеки праці, щоб оцінити свої характеристики ГіБП. Однак самі по собі такі «аналізування» чи «аудити» не можуть бути достатніми, щоб організація переконалася в тому, що її діяльність не лише відповідає, а й надалі відповідатиме правовим вимогам та її політиці. Щоб бути результативними, такі процеси потрібно виконувати в межах комплексної структурованої системи управління організацією.

Стандарти серії OHSAS, що поширюються на управління гігієною та безпекою праці, призначені забезпечити організації елементами дієвої системи управління гігієною та безпекою праці, які може бути інтегровано з іншими вимогами щодо управління, та допомогти організаціям досягти цілей з гігієни й безпеки праці, а також економічних цілей. Ці стандарти, подібно до інших, не призначено створити нетарифні бар'єри у торгівлі або підвищити чи змінити правові зобов'язання організацій.

OHSAS 18001 установлює вимоги до системи управління гігієною та безпекою праці, щоб дати організаціям змогу сформулювати і зреалізувати політику та встановити і досягти цілей, які враховують правові вимоги й інформацію про суттєві ризики у сфері ГіБП. Його призначено для застосування організаціями всіх типів і розмірів, а також у різноманітних географічних, культурних і суспільних середовищах. Модель системи показано на рисунку 1.

Успіх системи залежить від зобов'язань, узятих на всіх рівнях і всіма підрозділами організації, особливо від зобов'язань, узятих найвищим керівництвом. Така система дає змогу організації формулювати політику у сфері гігієни та безпеки праці, встановлювати цілі та створювати процеси для досягнення задекларованих у політиці зобов'язань, виконувати необхідні дії для покращення її діяльності та демонструвати відповідність системи вимогам OHSAS 18001. Загальною призначеністю OHSAS 18001 є сприяти належній практиці з гігієни та безпеки праці, зважаючи на соціально-економічні потреби. Треба зазначити, що багато вимог можна розглядати одночасно або до них можна звертатися у будь-який час.

Розроблення OHSAS 18001:2007 спрямоване на поліпшення стандарту завдяки:

- підвищенню ступеня відповідності ISO 14001 та ISO 9001;
- виявленню можливостей для узгодження з іншими стандартами серії ГіБП, наприклад ILO-OSH:2001;
- відображенню подій з практики ГіБП;
- уточненню первісного тексту вимог OHSAS 18001:1999 на основі досвіду його використання.

Є важливі розбіжності між OHSAS 18001, що описує вимоги до системи управління гігієною та безпекою праці організації й може бути використаний для сертифікації/реєстрації та/чи самодекларації системи управління гігієною та безпекою праці організації, і не призначеними для сертифікації настановами OHSAS 18002, розробленими для надання загальної допомоги організації у разі встановлення, впровадження або покращення системи управління гігієною та безпекою праці. Управління гігієною та безпекою праці охоплює весь діапазон питань, зокрема ті, що стосуються стратегії й конкурентоспроможності. Успішне впровадження OHSAS 18001 організація може вико-

ристати для демонстрації зацікавленим сторонам наявної системи управління ГіБП.

Будь-яке посилання на інші міжнародні стандарти призначено лише для інформації.

Рисунок 1 — Модель системи управління гігієною та безпекою праці згідно з цим стандартом

Примітка. В основі цього стандарту — методологія, відома як «плануй—виконуй—перевірй—дій» (PDCA).

PDCA можна стисло описати так:

— **плануй:** установлюй цілі та процеси, необхідні для отримання результатів, що відповідають політиці у сфері ГіБП організації;

— **виконуй:** запроваджуй процеси;

— **перевірй:** відстежуй і вимірй процеси, враховуючи політику ГіБП, цілі, завдання, правові та інші вимоги, а також звітуй про результати;

— **дій:** вживай заходів для постійного покращення характеристик системи управління ГіБП.

Багато організацій керуються у своїй діяльності системою процесів та їхніх взаємодій, що можна розглядати як «процесний підхід». ISO 9001 сприяє застосуванню процесного підходу. Оскільки PDCA можна застосовувати до всіх процесів, обидві методології вважають сумісними.

OHSAS 18001 містить лише ті вимоги, які може бути піддано об'єктивному аудиту; однак стандарт не встановлює абсолютних вимог до результативності гігієни та безпеки праці, крім зобов'язань політики у сфері ГіБП відповідати застосовним правовим та іншим вимогам, які прийняла організація для постійного покращення, запобігання травмам та погіршанню стану здоров'я. Так, із двох організацій, що займаються аналогічною діяльністю, але мають різну результативність у сфері гігієни та безпеки праці, обидві можуть відповідати вимогам цього стандарту.

OHSAS 18001 не містить вимог, характерних для інших систем управління, наприклад вимог щодо управління якістю, екологічного управління, фінансового управління, хоча його елементи може бути узгоджено чи об'єднано з елементами інших систем управління. Організація може доопрацювати свою наявну систему(-и) управління для розроблення системи управління ГіБП відповідно до вимог OHSAS 18001. Однак треба зазначити, що застосування різних елементів системи управління може відрізнитися залежно від їхньої призначеності та залучених зацікавлених сторін.

Рівень деталізації та складність системи управління гігієною та безпекою праці, обсяг документації й необхідні ресурси залежать від низки чинників, зокрема сфери застосування системи, розміру організації, виду її діяльності, продукції та послуг, культури. Це може стосуватися, наприклад, малих та середніх підприємств.

Примітка 1. Оскільки всі вимоги OHSAS 18001:2007 охоплює OHSAS 18002:2008, організації можуть використовувати для сертифікації тільки OHSAS 18002.

Примітка 2. Є деякі невеликі зміни між текстами вступу до OHSAS 18001 та цим вступом для пояснення відмінностей цих двох стандартів.

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

**СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГІГІЄНОЮ
ТА БЕЗПЕКОЮ ПРАЦІ**

Основні принципи виконання вимог OHSAS 18001:2007

**СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ГИГИЕНОЙ
И БЕЗОПАСНОСТЬЮ ТРУДА**

Основные принципы выполнения требований OHSAS 18001:2007

**OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY
MANAGEMENT SYSTEMS**

Guidelines for the implementation of OHSAS 18001:2007

Чинний від 2016-04-01

1 СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

Цей стандарт серії OHSAS установлює загальні рекомендації з використання OHSAS 18001:2007.

Стандарт пояснює основні принципи OHSAS 18001 та описує їхній зміст, типові вхідні дані, процеси й типові вихідні дані з кожної вимоги OHSAS 18001. Цей стандарт — допоміжний для розуміння та впровадження OHSAS 18001.

OHSAS 18002 не визначає додаткових вимог, крім визначених в OHSAS 18001, а також не встановлює додаткових вимог з упровадження OHSAS 18001.

Текст OHSAS 18001

Цей стандарт серії OHSAS установлює вимоги до системи управління гігієною та безпекою праці (ГіБП), щоб надати допомогу організації в управлінні її ризиками ГіБП та покращити її характеристики ГіБП. Стандарт не встановлює конкретних специфічних критеріїв ГіБП та не надає докладних вимог щодо розроблення системи управління.

Вимоги цього стандарту може застосовувати будь-яка організація, яка має намір:

- a) створити систему управління ГіБП для усунення чи зниження ризику для працівників та інших зацікавлених сторін, які можуть наражатися на небезпечні чинники стосовно ГіБП, пов'язані з діяльністю організації;
- b) запровадити, підтримувати та постійно поліпшувати систему управління ГіБП;
- c) впевнитися у ступені відповідності її встановленій політикою ГіБП;
- d) продемонструвати відповідність цьому стандарту:
 - 1) роблячи самовизначення та самодекларацію, або
 - 2) здобуваючи підтвердження своєї відповідності зацікавленими сторонами, наприклад, замовниками, або
 - 3) здобуваючи підтвердження своєї самодекларації зовнішньою стороною, або
 - 4) здобуваючи сертифікацію/реєстрацію своєї системи управління ГіБП зовнішньою організацією.

Усі вимоги цього стандарту призначено для долучення до будь-якої системи управління ГіБП. Ступінь застосування залежатиме від таких чинників, як політика організації у сфері ГіБП, характер її діяльності та ризиків і складність її операцій.

Цей стандарт спрямовано на діяльність організацій щодо охорони здоров'я та безпеки праці, він не розглядає інших сфер, таких як програми поліпшення здоров'я працівників, а також контролювання безпечності продукції, нанесення матеріальних збитків чи негативних впливів на довкілля.

2 НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

Інші публікації, які надають інформацію чи настанови, наведено в бібліографії. Бажано, щоб для інформації користувалися останнім виданням. Особливу увагу треба звернути на:

OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems — Requirements

International Labour Organization:2001 Guidelines on occupational safety and health management systems (ILO-OSH:2001)

ISO 19011:2002 Guidelines for quality and/or environmental management systems auditing.

Примітка. Проект з перегляду ISO 19011 та розширення сфери його застосування для аудиту систем управління, зокрема систем управління гігієною та безпекою праці, схвалила Міжнародна організація зі стандартизації (ISO) у березні 2008. Рекомендовано звертатися до переглянутої версії.

НАЦІОНАЛЬНЕ ПОЯСНЕННЯ

OHSAS 18001:2007 Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги

Міжнародна організація праці:2001 Настанови для систем управління гігієною та безпекою праці (ILO-OSH:2001)

ISO 19011:2002 Настанови щодо здійснення аудитів систем управління якістю і/або навколишнім середовищем.

3 ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

У цьому стандарті використано такі терміни та визначення позначених ними понять:

Текст OHSAS 18001

3.1 прийнятний ризик (*acceptable risk*)

Ризик, знижений до рівня, який організація може допустити, враховуючи свої правові зобов'язання та власну політику щодо ГіБП (3.16)

3.2 аудит (*audit*)

Систематичний, незалежний і документований процес отримання «доказів аудиту» та їх об'єктивного оцінювання для встановлення ступеня дотримання «критеріїв аудиту».

[ISO 9000:2005, 3.9.1]

Примітка 1. Слово «незалежний» тут не обов'язково означає «зовнішній». У багатьох випадках, зокрема в невеликих організаціях, незалежність можна продемонструвати через відсутність відповідальності за вид діяльності, що перевіряють.

Примітка 2. Рекомендації щодо «доказів аудиту» та «критерій аудиту» див. ISO 19011

3.3 постійне поліпшення (*continual improvement*)

Повторюваний процес удосконалювання системи управління ГіБП (3.13) для поліпшення характеристик у сфері ГіБП (3.15) відповідно до політики організації (3.17) у сфері ГіБП (3.16).

Примітка 1. Процес не обов'язково треба виконувати одночасно у всіх сферах діяльності.

Примітка 2. Згідно з 3.2 ISO 14001:2004

3.4 коригувальні дії (*corrective action*)

Дії, які виконують, щоб усунути причину виявленої невідповідності (3.11) або іншої небажаної ситуації.

Примітка 1. Може бути кілька причин виникнення невідповідності.

Примітка 2. Коригувальну дію виконують, щоб запобігти повторному виникненню події, тоді як запобіжну дію (3.18) — для запобігання виникненню події.

[ISO 9000:2005, 3.6.5]

3.5 документ (document)

Інформація та її носій.

Примітка 1. Носієм може бути папір, магнітний, електронний чи оптичний комп'ютерний диск, фотографія чи еталонний зразок або їх комбінація.

[ISO 14001:2004, 3.4]

3.6 небезпека; небезпечний чинник (hazard)

Джерело, ситуація або дія, які потенційно можуть завдати шкоди людині чи призвести до погіршення здоров'я (3.8), або їх комбінація

3.7 ідентифікація небезпеки (hazard identification)

Процес розпізнавання наявності небезпеки (3.6) та визначення її характеристик

3.8 погіршення здоров'я (ill health)

Ідентифікований несприятливий фізичний або розумовий стан, що виникає та/чи погіршується внаслідок трудової діяльності та/чи ситуації, пов'язаних з роботою

3.9 інцидент (incident)

Подія(-ї), пов'язана(-і) з роботою, за результатами якої(-их) трапилась або могла трапитися травма чи погіршення здоров'я (3.8) (будь-якого ступеня).

Примітка 1. Нещасний випадок — інцидент, що призводить до травми, погіршення здоров'я чи до смерті.

Примітка 2. Інцидент, внаслідок якого не трапляється травми, погіршення здоров'я чи смерті, може також вважатися випадком, небезпечним положенням або ризикованою ситуацією.

Примітка 3. Надзвичайна ситуація (див. 4.4.7) є особливим видом інциденту

3.10 зацікавлена сторона (interested party)

Особа чи група осіб, як на робочому місці (3.23) так і поза ним, яка впливає на характеристики ГіБП (3.15) організації (3.17) чи відчуває вплив від неї.

3.11 невідповідність (nonconformity)

Невиконання вимоги.

[ISO 9000:2005, 3.6.2; ISO 14001, 3.15]

Примітка. Невідповідністю може бути будь-який відхил від:

— застосовуваних робочих стандартів, практик, процедур, правових вимог тощо;

— вимог системи управління ГіБП (3.13)

3.12 гігієна та безпека праці (ГіБП) (occupational health and safety (OH&S))

Умови та чинники, що впливають або здатні впливати на здоров'я та безпеку працівників, тимчасових працівників, персоналу підрядника, відвідувачів та будь-яких інших осіб на робочому місці (3.23).

Примітка. До організації може бути застосовано правові вимоги щодо гігієни та безпеки праці стосовно осіб, які не перебувають безпосередньо на робочому місці, або тих осіб, на яких впливають дії, виконувані на робочому місці

3.13 система управління ГіБП (OH&S management system)

Частина загальної системи управління організації (3.17), яку використовують, щоб розробити та запровадити її політику у сфері ГіБП (3.16) і управляти ризиками ГіБП (3.21).

Примітка 1. Система управління — сукупність взаємопов'язаних елементів, використовуваних, щоб визначити політику й цілі та досягти цих цілей.

Примітка 2. Система управління охоплює організаційну структуру, діяльність з планування, обов'язки, процедури (3.19), процеси та ресурси.

Примітка 3. Запозичено з ISO 14001:2004, 3.8

3.14 ціль у сфері ГіБП (OH&S objective)

Цілі, виражені через характеристики ГіБП (3.15), які організація (3.17) сама встановлює для досягнення.

Примітка 1. Цілі мають бути вимірюваними усюди, де це можливо.

Примітка 2. Пункт 4.3.3 вимагає, щоб цілі у сфері ГіБП було погоджено з політикою у сфері ГіБП (3.16)

3.15 характеристики ГіБП (OH&S performance)

Вимірні результати управління організаціями (3.17) своїми ризиками (3.21) у сфері ГіБП.

Примітка 1. Вимірювання характеристик ГіБП охоплює вимірювання результативності засобів управління організації.

Примітка 2. У контексті систем управління ГіБП (3.13) результати також можуть бути вимірні стосовно політики у сфері ГіБП (3.16) організації (3.17), її цілей у сфері ГіБП (3.14) та інших вимог результативності ГіБП

3.16 політика у сфері ГіБП (OH&S policy)

Загальні наміри та спрямованість організації (3.17) стосовно своїх характеристик ГіБП (3.15), офіційно проголошені найвищим керівництвом.

Примітка 1. Політика у сфері ГіБП є основою для дій та встановлення цілей щодо ГіБП (3.14).

Примітка 2. Згідно з 3.11 ISO 14001:2004

3.17 організація (organization)

Компанія, товариство, корпорація, фірма, підприємство, орган влади чи установа, їхні підрозділи чи об'єднання з правами юридичної особи чи без них, державні чи приватні, які виконують самостійні функції та мають адміністрацію.

Примітка. В організаціях з більше ніж одним функційним підрозділом окремий функційний підрозділ може бути визначено як організацію

[ISO 14001:2004, 3.16]

3.18 запобіжна дія (preventive action)

Дія, яку виконують, щоб усунути причину потенційної невідповідності (3.11) або іншої потенційно небажаної ситуації.

Примітка 1. Може бути кілька причин виникнення потенційної невідповідності.

Примітка 2. Запобіжну дію виконують, щоб запобігти виникненню події, тоді як коригувальну дію (3.4) — щоб запобігти повторному виникненню події.

[ISO 9000:2005, 3.6.4]

3.19 методика; процедура (procedure)

Установлений спосіб виконання роботи чи процесу.

Примітка. Методику може бути оформлено чи не оформлено документально.

[ISO 9000:2005, 3.4.5]

3.20 протокол; запис (record)

Документ (3.5), який містить одержані результати або наводить докази виконання робіт.

[ISO 14001:2004, 3.20]

3.21 ризик (risk)

Поєднання ймовірності виникнення небезпечної події чи впливу(-ів) та істотності травми чи погіршення здоров'я (3.8), які може бути зумовлено такою подією чи впливом(-ами)

3.22 оцінювання ризику (risk assessment)

Процес оцінювання ризику (3.21), що виникає від небезпеки, з урахуванням адекватності наявних засобів управління та прийняття рішення стосовно прийнятності чи неприйнятності ризику

3.23 робоче місце (workplace)

Будь-який фізичний простір, в якому діяльність, пов'язана з роботою, перебуває під управлінням організації.

Примітка. Визначаючи те, що є робочим місцем, організація (3.17) повинна враховувати вплив ГіБП на персонал, який, наприклад, подорожує чи переміщується (автомобілем, літаком, на судах або поїздом), працює на території клієнта або замовника чи працює вдома.

4 ВИМОГИ ДО СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГІБП

4.1 Загальні вимоги

Текст OHSAS 18001

Організація повинна розробити, задокументувати, запровадити та підтримувати і постійно поліпшувати систему управління ГіБП відповідно до вимог цього стандарту та визначити, як виконуватиме ці вимоги.

Організація повинна визначити та задокументувати сферу застосування своєї системи управління ГіБП.

4.1.1 Система управління ГіБП

Вимоги OHSAS 18001 є загальними рекомендаціями з питань упровадження та обслуговування системи управління ГіБП в організації.

«Впровадження» означає рівень незмінності системи, яку не потрібно вважати встановленою, поки всі її елементи не буде виконано. «Обслуговування» означає, що, коли систему буде впроваджено, вона продовжує діяти. Ці процеси вимагають активних зусиль з боку організації. Багато систем починають функціонувати добре, але ефективність погіршується через відсутність обслуговування. Багато з елементів OHSAS 18001 (такі, як перевірка, коригувальні дії та аудит) призначено для забезпечення активного функціонування системи.

Організація, яка прагне до створення системи управління ГіБП за OHSAS 18001, повинна визначити свою нинішню позицію щодо ризиків за допомогою початкового аналізу (див. 4.1.2 для докладнішої інформації про первинний стан). Визначаючи відповідність системи управління ГіБП вимогам OHSAS 18001, організація повинна враховувати умови і чинники, які впливають або можуть вплинути на здоров'я та безпеку працівників, визначити потреби політики у сфері ГіБП та засоби управління ризиками.

Рівні деталізації та складності системи управління ГіБП, обсяг документації та ресурсів, що виділяються на неї, залежить від особливостей (розміру, структури, складності) організації та її діяльності.

4.1.2 Початковий аналіз

Під час початкового аналізування треба визначити відповідність чинної системи управління ГіБП організації вимогам OHSAS 18001 (зокрема правовим або іншим вимогам).

Початковий аналіз буде надавати інформацію, яку організація може використовувати під час розроблення планів та для визначення пріоритетів щодо вдосконалення системи управління ГіБП.

Мета початкового аналізу: розглянути всі ризики у сфері ГіБП організації як основу для створення системи управління ГіБП. У рамках початкового аналізу організація повинна розглянути такі питання (але не обмежуватися ними):

- правові та інші вимоги (див. приклади 4.3.2);
- визначення небезпек та оцінювання ризиків у сфері ГіБП організації;
- оцінювання системи управління ГіБП;
- аналізування наявних систем, практики, процесів і процедур;
- оцінювання ініціатив щодо поліпшення системи управління ГіБП;
- оцінювання зворотного зв'язку, робота з розслідування попередніх інцидентів, пов'язаних із хворобами, нещасними випадками і надзвичайними ситуаціями;
- відповідні системи управління та наявні ресурси.

Для початкового аналізування може бути використано:

- контрольні переліки, інтерв'ю, прямий контроль та вимірювання;
- результати попередніх аудитів системи управління або інших оглядів залежно від характеру діяльності організації;
- результати консультацій з працівниками, підрядниками та іншими зовнішніми зацікавленими сторонами.

Уже наявні процеси ідентифікації небезпек та оцінювання ризиків потрібно перевірити на відповідність вимогам OHSAS 18001.

Треба наголосити, що початковий аналіз не є заміною структурованої систематичної ідентифікації небезпек, оцінювання ризиків та визначення засобів управління згідно з 4.3.1. Однак початковий аналіз може забезпечити додатковий внесок у планування цих процесів.

4.1.3 Сфера системи управління ГіБП

Організація має право вибирати межі впровадження системи управління ГіБП, які можуть охоплювати як усю організацію, так і окремі підрозділи або види діяльності за умови відповідності робочого місця визначенню поняття (див. 3.23). Однак, як тільки робоче місце визначено, всі роботи, пов'язані з діяльністю та послугами організації або підрозділу на робочому місці, має бути внесено в систему управління ГіБП.

Треба проявляти обережність у визначенні та документуванні сфери системи управління ГіБП, щоб визначити, хто, що і де підлягає регулюванню. Сферу не повинно бути обмежено так, щоб унеможливити операцію або дію, що може вплинути на ГіБП (див. 3.12) працівників та інших осіб, які перебувають під контролем організації.

Примітка. У настановах для систем управління гігієною та безпекою праці (ILO-OSH:2001) рекомендовано консультувати працівників під час визначення сфери або коли до неї приймають зміни.

4.2 Політика у сфері ГіБП

Текст OHSAS 18001

Найвище керівництво організації повинно визначити політику організації у сфері ГіБП та забезпечити, щоб вона була в межах визначеної сфери застосування системи управління ГіБП:

- a) відповідала характеру, масштабу та ризикам у сфері ГіБП й організації;
- b) містила зобов'язання про попередження травм та погіршення здоров'я, а також щодо постійного поліпшування системи управління ГіБП та її характеристики;
- c) містила зобов'язання щодо дотримання застосовних правових вимог та інших вимог, які організація зобов'язується виконувати, стосовно її небезпечних чинників щодо ГіБП;
- d) була основою для встановлювання та аналізування цілей у сфері ГіБП;
- e) була задокументована, запроваджена та підтримувана;
- f) була доведена до відома всіх осіб, які працюють в організації, щоб кожний працівник знав про свої обов'язки у сфері ГіБП;
- g) була доступною для зацікавлених сторін; та
- h) періодично аналізувалася, для того щоб залишитися придатною для організації.

Найвище керівництво має бути прихильним і уважним до сфери ГіБП, що необхідно для успішності й досягнення більшої ефективності системи управління ГіБП.

Політика у сфері ГіБП визначає загальний напрямок і принципи для впровадження і вдосконалення системи управління ГіБП організації, щоб вона могла підтримувати і потенційно поліпшувати результативність організації у сфері ГіБП.

Політику організації у сфері ГіБП має бути доведено до відома працівників, щоб вони розуміли загальну спрямованість організації, а також як вона може впливати на їхню особисту відповідальність.

Найвище керівництво організації несе відповідальність за розробку і впровадження політики у сфері ГіБП. Безперервна й активна участь найвищого керівництва організації у розробці та впровадженні політики у сфері ГіБП має вирішальне значення.

Політика організації у сфері ГіБП має відповідати характеру і масштабам ризиків, яким піддається організація, і має бути основою для визначення цілей. Належна політика у сфері ГіБП має:

- відповідати баченню організації її майбутнього,
- бути реалістичною та не повинна перебільшувати сутності ризиків або зменшувати їх.

Під час розроблення своєї політики у сфері ГіБП організація повинна враховувати:

- мету, цілі, основні цінності та переконання;
- координування з політикою інших напрямків (корпоративна, комплексна тощо);
- потреби працівників, які працюють під контролем організації;
- безпеки ГіБП у межах організації;
- правові та інші вимоги, прийняті організацією, як пов'язані з ризиками у сфері ГіБП;
- попереднє та поточне виконання вимог системи управління ГіБП в організації;
- можливості та потреби для вдосконалення системи управління ГіБП, запобігання травмам і погіршенню здоров'я;

- думки зацікавлених сторін;
- потреби для створення реальних і досяжних цілей.

Політика у сфері ГіБП принаймні має охоплювати заяви про спрямованість організації:

- запобігання травмам і погіршенню здоров'я;
- постійне поліпшення системи управління ГіБП;
- постійне поліпшення ефективності системи управління ГіБП;
- дотримання чинних правових вимог;
- відповідність іншим вимогам, які приймає організація.

Політика у сфері ГіБП не повинна суперечити загальній бізнес-політиці організації та політиці інших видів управління, наприклад управління якістю або екологічного управління.

У зв'язку з цим політика у сфері ГіБП має:

- демонструвати прихильність найвищого керівництва і організації до системи управління ГіБП;
- підвищувати рівень усвідомлення обов'язків у сфері ГіБП;
- пояснювати необхідність створення та функціонування системи управління ГіБП;
- бути настановою для працівників у розумінні їхніх обов'язків і відповідальності у сфері ГіБП (див. 4.4.2).

Із упровадженням політики треба приділяти увагу підтримці рівня інформованості працівників. Політику може бути поширено через альтернативні форми декларування обов'язків, наприклад за допомогою правил, інструкцій і процедур, системи карток, плакатів тощо. Упроваджуючи політику, потрібно враховувати такі питання, як різноманітність робочих місць, рівень грамотності працівників, знання мов тощо.

Організація самостійно визначає, у який спосіб ознайомлювати зацікавлені сторони зі своєю політикою у сфері ГіБП, наприклад опублікуванням її на веб-сайті або наданням друкованих копій за запитом.

Політику у сфері ГіБП потрібно періодично аналізувати (див. 4.6) для забезпечення її актуальності та придатності для організації. Зміни є неминучими, законодавство розвивається, суспільні потреби зростають, отже, політика організації у сфері ГіБП та система управління потребують регулярного аналізу для забезпечення їхньої постійної придатності та ефективності. У разі внесення змін до політики або її перегляду про це потрібно повідомити усіх працівників.

Примітка. Поняття «менеджмент ГіБП» є еквівалентом поняття «управління ГіБП» та координується діяльністю керівництва й управління організацією стосовно ГіБП.

4.3 Планування

4.3.1 Ідентифікація небезпек, оцінювання ризиків та визначення засобів управління

Текст OHSAS 18001

Організація повинна розробити, запровадити та підтримувати в робочому стані методика(-и) щодо постійної ідентифікації небезпек, оцінювання ризиків та впровадження необхідних засобів управління.

Методики для ідентифікування небезпек та оцінювання ризиків мають охоплювати:

- a) стандартні та специфічні види діяльності;
 - b) діяльність усього персоналу, який має доступ до робочого місця (зокрема підрядників та відвідувачів);
 - c) поведінку персоналу, їхні можливості та інші людські чинники;
 - d) ідентифікування небезпечних чинників, джерело яких не пов'язано з робочим місцем, але може завдавати шкоди здоров'ю та безпеці працівників, які перебувають під управлінням організації на робочому місці;
 - e) небезпечні чинники, які виникли поблизу робочого місця внаслідок робочої діяльності під управлінням організації.
- Примітка 1.** Такі небезпечні чинники можна оцінювати як екологічні аспекти;
- f) інфраструктуру, обладнання та матеріали на робочому місці, представлені як самою організацією, так і іншими сторонами;
 - g) зміни чи передбачувані зміни в організації, її діяльності чи матеріалах;
 - h) модифікації системи управління ГіБП, зокрема тимчасові зміни та їх вплив на операції, процеси, діяльність;
 - i) будь-які застосовані правові зобов'язання, які стосуються оцінювання ризиків та впровадження необхідних засобів управління (див. також примітку до 3.12);
 - j) конструктивне виконання робочих ділянок, установок, машин/обладнання, операційних процедур та організації роботи, зокрема їх адаптацію до можливостей людини.

Методологія організації для ідентифікування небезпек та оцінювання ризиків повинна:

- a) бути визначена з урахуванням сфери застосування, характеру та розрахунку для надання їй попереджувального (запобіжного), а не реактивного спрямування (після здійснення події);
- b) забезпечити ідентифікацію, позначення пріоритетів і документування ризиків та використання необхідних управлінських заходів.

Для управління змінами організація повинна визначити небезпеки й ризики у сфері ГіБП, пов'язані зі змінами в організації, видах її діяльності, до введення цих змін.

Організація повинна забезпечити, щоб результати цього оцінювання були прийняті до уваги під час визначення засобів управління ризиками.

Визначаючи управлінські заходи чи розглядаючи зміни до наявних заходів, треба приділити увагу зниженню ризиків відповідно до такої ієрархії:

- a) усунення ризику;
- b) заміни одних ризиків іншими;
- c) застосування технічних засобів управління;
- d) застосування знаків, що інформують або попереджають про небезпеку;
- e) застосування засобів індивідуального захисту.

Організація повинна документувати та поновлювати результати ідентифікування небезпеки, оцінювання ризиків та усунення встановлених засобів управління.

Організація повинна забезпечити, щоб ризики у сфері ГіБП й установлені засоби управління розглядали у разі встановлення, впровадження й підтримування в актуальному стані системи управління гігієни та безпеки праці.

4.3.1.1 Загальні положення

Небезпеки потенційно можуть спричинити шкоду людині або погіршити її стан здоров'я. Тому небезпеки потрібно ідентифікувати до виникнення пов'язаних з ними ризиків і, якщо немає механізмів контролювання або чинний контроль є недостатнім, ефективне управління має бути здійснено відповідно до ієрархії управління (див. 4.3.1 від а) до е) OHSAS 18001:2007).

Організації необхідно застосувати процеси ідентифікації небезпеки (див. 3.7) та оцінювання ризику (див. 3.22) для визначення елементів управління, необхідних для зниження ризиків інциденту (див. 3.9). Основною метою оцінювання ризику є розпізнати та зрозуміти небезпеки (див. 3.6), які можуть виникнути під час діяльності організації, їх пріоритетність та контрольованість до прийнятого рівня (див. 3.1) та забезпечити оцінювання ризику (див. 3.21), який спричиняє ця небезпека.

Цього досягають завдяки:

- розвитку методології ідентифікації небезпек і оцінювання ризиків;
- ідентифікації небезпек;
- оцінюванню пов'язаних з небезпеками ризиків, враховуючи адекватність будь-якого з наявних елементів управління (може бути необхідним отримати додаткову інформацію та виконати додатковий аналіз з метою досягнення розумної оцінки ризиків);
- визначенню прийнятності ризиків;
- визначенню належного управління ризиком, коли це буде необхідно (небезпеки на робочому місці та способи управління ними часто визначають у правилах, вимогах регуляторних органів та керівних документах галузі).

Результати оцінювання ризику дозволять організації порівняти варіанти зниження ризиків та визначення пріоритетності ресурсів для ефективного управління ризиками.

Результати ідентифікації небезпек, оцінювання ризику та визначення процесів контролю потрібно також використовувати під час розроблення та упровадження системи управління ГіБП.

На рисунку 2 наведено огляд процесів оцінювання ризику та ідентифікації небезпек.

4.3.1.2 Розроблення методології та процедур для ідентифікації небезпек та оцінювання ризиків

Методології процесів ідентифікації небезпек та оцінювання ризиків значно відрізняються залежно від галузі, починаючи від простих оцінок до комплексу кількісних аналізів з великою кількістю документації. Окремі небезпеки можуть потребувати використання різних методів, наприклад, для оцінювання тривалої дії хімічних речовин може знадобитися інший метод, ніж той, який прийнято використовувати для визначення безпеки обладнання або для оцінювання стану робочого місця. Кожна організація повинна вибрати підходи, щоб вони відповідали її масштабу, характеру, розміру та задовольняли її потреби у деталях, складності, часі, вартості та наявності належної інформації. Комбінація обраних підходів має сприяти створенню різнобічної методології для поточного оцінювання ризиків у сфері ГіБП організації.

Для управління змінами (див. 4.3.1.5) необхідно розглядати зміни під час оцінювання ризиків, визначання елементів управління або здійснення управління. Результати аналізу системи потрібно використовувати для визначення необхідних змін у методології в цілому.

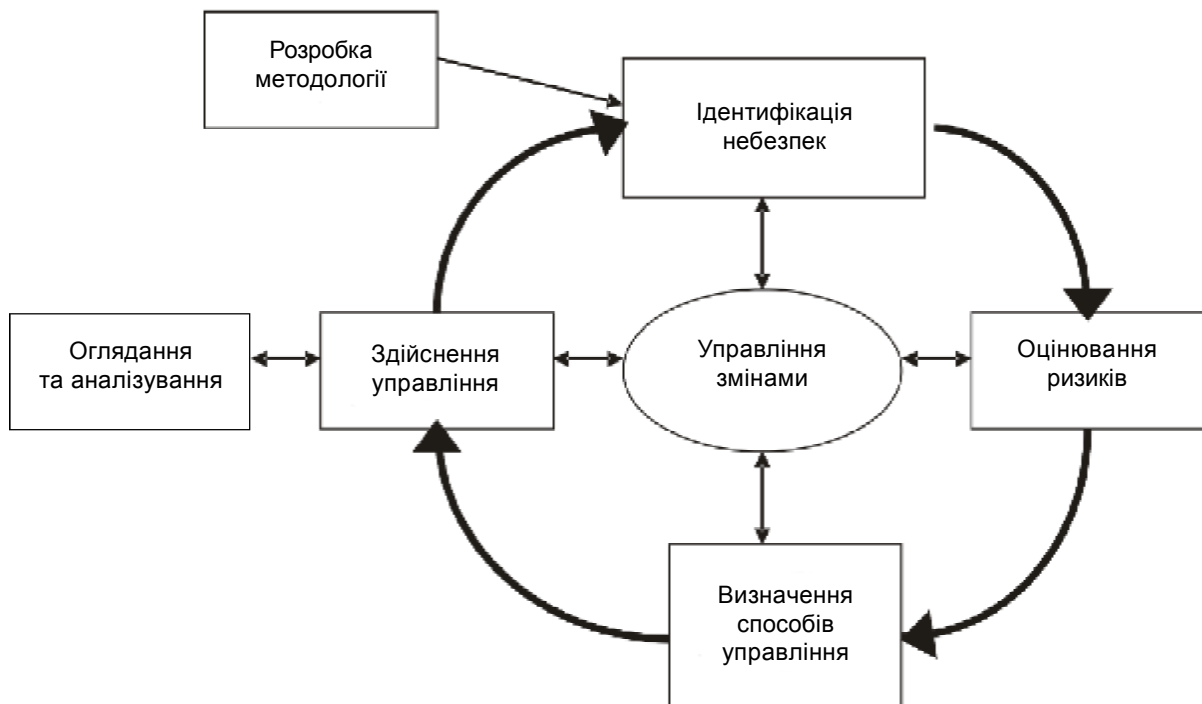

Рисунок 2 — Огляд процесів оцінювання ризиків та ідентифікації небезпек

Примітка. Розроблена методологія також може бути суб'єктом змін або поліпшення.

Щоб процедури з ідентифікації небезпек та оцінювання ризиків були ефективними, організації необхідно враховувати таке:

- небезпеки;
- ризики;
- методи контролювання;
- управління змінами;
- документацію;
- результати аналізу.

Для впевненості сталого застосування рекомендовано задокументувати усі процедури.

У 4.3.1 OHSAS 18001:2007 визначено перелік елементів від а) до j), які потрібно брати до уваги під час розроблення процедури. Рекомендації з їх використання можна отримати в положеннях 4.3.1.3—4.3.1.8.

4.3.1.3 Ідентифікація небезпеки

Ідентифікацію небезпеки має бути спрямовано на визначення усіх активних джерел, ситуацій чи дій (або їх поєднання), що впливають з діяльності організації та несуть потенційну загрозу з точки зору людських травм або погіршення здоров'я (поняття «небезпека» — 3.6). Приклади охоплюють:

- джерела (наприклад, транспортні машини, джерела радіації чи енергії);
- ситуації (наприклад, висотні роботи);
- дії (наприклад, підняття вантажу вручну).

Ідентифікуючи небезпеки, треба розглядати різні типи небезпек на робочому місці, зокрема фізичні, хімічні, біологічні та психосоціальні (див. додаток С).

Організація повинна встановити конкретні засоби і методи ідентифікації небезпеки, які мають відношення до сфери управління ГіБП організації.

Наведені нижче джерела інформації та вхідні дані потрібно розглянути під час ідентифікування небезпеки:

- правові та інші вимоги ГіБП (див. 4.3.2), наприклад ті, які вказують, як визначити небезпеки;
- політика у сфері ГіБП (див. 4.2);
- дані моніторингу (див. 4.5.1);
- ступінь впливу на робочому місці та оцінювання здоров'я;
- матеріали інцидентів (див. 3.9);
- документація попередніх аудитів, оцінювань та відгуків;
- вхідні дані працівників та інших зацікавлених сторін (див. 4.4.3);
- інформація від інших систем управління (наприклад, систем управління якістю або екологічного управління);
- інформація від консультацій стосовно ГіБП;
- огляд процесів та вдосконалення діяльності на робочих місцях;
- інформація про найкращий досвід і/або типові небезпеки у подібних організаціях;
- повідомлення про інциденти, які були в подібних організаціях;
- інформація про засоби, процеси та діяльність організації, зокрема такі:
 - організація робочого місця, плани руху (наприклад, пішохідні доріжки, автотранспортні маршрути), карта сайту;
 - схеми технологічних процесів та операцій управління;
 - інвентаризація небезпечних матеріалів (сировина, хімічні речовини, відходи, продукти, субпродукти);
 - технічні характеристики обладнання;
 - технічні характеристики виробів, дані про безпеку матеріалу, токсикологія та інші дані щодо ГіБП.

Під час ідентифікування небезпеки треба враховувати як звичайні, так і незвичайні (наприклад, періодичні, випадкові або аварійні) види діяльності та ситуації.

Прикладами незвичайних видів діяльності та ситуацій, які потрібно розглянути під час ідентифікування небезпеки, є:

- об'єкти або обладнання для прибирання;
- тимчасові зміни процесу;
- непланове технічне обслуговування;
- устаткування або обладнання запуску/зупинки;
- огляд сайту (наприклад, схема місця розташування, зв'язок з клієнтами та постачальниками, пошук, відеоекскурсії);
- ремонтні роботи;
- екстремальні погодні умови;
- порушення роботи комунальних мереж (електро-, водо-, газопостачання тощо);
- тимчасові заходи;
- надзвичайні ситуації.

Для ідентифікації небезпеки треба враховувати усіх осіб, які мають доступ до робочого місця (клієнтів, відвідувачів, підрядників, обслуговувальний персонал, працівників), а також:

- визначити небезпеки та ризики, пов'язані з їхньою діяльністю;
- визначити небезпеки, пов'язані з використанням продуктів або послуг, які надають організації;
- установити ступінь орієнтування на робочому місці;
- звернути увагу на їхню поведінку.

Людські чинники, такі як здібності, поведінка та обмеження, потрібно брати до уваги (див. 4.3.1 с) OHSAS 18001:2007) для оцінювання небезпек і ризиків обладнання, процесів та умов роботи. Людські чинники треба враховувати кожен раз у разі взаємовідносин людей і брати до уваги такі питання, як простота використання, потенціал для оперативної помилки, стрес оператора і втома користувача.

Враховуючи людські чинники, під час ідентифікування небезпеки організації потрібно брати до уваги наведене нижче та їх взаємодію:

- характер роботи (розташування робочого місця, поінформованість оператора, робоче навантаження, фізична робота, моделі виконання операцій);

- навколишнє середовище (тепло, освітлення, шум, якість повітря);
- поведінка людини (темперамент, звички, відносини);
- психологічні можливості (пізнання, увага);
- фізіологічні можливості (біомеханічні, антропометричні/фізичні особливості людей).

Інколи можуть бути небезпеки, які трапляються або виникають за межами робочого місця і можуть вплинути на осіб, що перебувають на робочому місці (наприклад, викиди токсичних речовин із сусідніх відділів). Там, де такі небезпеки можливі, це повинно бути розглянуто.

Організація може бути зобов'язана розглянути небезпеки, створені за межами робочих місць, особливо якщо вона юридично зобов'язана чи повинна дотримуватись обережності щодо таких небезпек. У деяких юрисдикціях такі небезпеки розглянуто через систему економічного управління організацією.

Для ефективної ідентифікації небезпек організація повинна використовувати підхід, який дасть змогу отримати інформацію з різних джерел, особливо від людей, які мають знання про ці процеси, завдання або системи, наприклад:

- спостереження за поведінкою та методами роботи, аналізування основних причин небезпечної поведінки,
- бенчмаркінг;
- інтерв'ю та опитування;
- інспектування та тури з безпеки;
- розглядання та подальше аналізування інциденту;
- моніторинг та оцінювання небезпечних впливів (хімічних і фізичних чинників);
- робочий процес і аналізування, зокрема їхній потенціал для створення небезпечної поведінки.

Ідентифікувати небезпеку повинна компетентна особа, обізнана з відповідними методиками та процедурами ідентифікації небезпек (див. 4.4.2), яка також володіє відповідними знаннями про тривалу діяльність.

Контрольні списки можна використати як нагадування про типи потенційних небезпек під час розглядання та для записування первинної ідентифікації небезпек; однак треба уникати надмірної залежності від використання контрольних списків (див. додаток С). Контрольні списки мають конкретно стосуватися роботи, процесу або обладнання, що його оцінюють.

4.3.1.4 Оцінювання ризику

4.3.1.4.1 Загальні положення

Ризик — це поєднання ймовірності виникнення небезпечної події чи впливу(-ів) та істотності травми чи погіршення здоров'я (3.8), які може бути зумовлено такою подією чи впливом(-ами) (див. 3.21).

Оцінювання ризику — загальний процес оцінювання ризику, що виникає від небезпеки, з урахуванням адекватності наявних засобів управління та прийняття рішення стосовно прийнятності чи неприйнятності ризику (див. 3.22).

Прийнятний ризик (див. 3.1) — ризик, знижений до рівня, який організація може допустити, враховуючи свої правові зобов'язання та власну політику щодо ГІБП, а також її цілі.

Примітка. Деякі довідкові документи використовують термін «оцінка ризику» у значенні всього процесу ідентифікації небезпеки, оцінювання ризику та визначення засобів управління; OHSAS 18001 та OHSAS 18002 виділяють окремі елементи цього процесу і використовують термін «оцінка ризику» для прямого посилання на другий етап цього процесу.

4.3.1.4.2 Вхідні дані оцінювання ризику

Вхідні дані у процесах оцінювання ризику можуть містити інформацію про:

- деталі розташування місця здійснення роботи;
- близькість і можливість небезпечних взаємодій між операціями на робочих місцях;
- заходи щодо безпеки;
- людські можливості, поведінка, компетентність, професійна підготовка та досвід тих, хто зазвичай і/або час від часу виконує небезпечні завдання;
- токсикологічні дані, епідеміологічні дані та інша інформація, пов'язана зі здоров'ям;
- близькість інших співробітників (наприклад, прибиральників, відвідувачів, підрядників, громадськості), які можуть постраждати від небезпечних робіт;
- будь-які робочі інструкції, системи роботи і/або дозволи на роботу, підготовлені для небезпечних завдань;

- інструкції виробників або постачальників з експлуатації та технічного обслуговування обладнання та споруд;
- наявність і використання засобів контролювання (наприклад, вентиляція, охорона, засоби індивідуального захисту (ЗІЗ) тощо);
- неприйнятні умови (наприклад, потенційні переривання надходження необхідних ресурсів, таких як електроенергії чи води, або інших збоїв процесу);
- умови довкілля, що впливають на робоче місце;
- можливість відмови деталей обладнання, устаткування і запобіжних пристроїв або їх псування в результаті впливу технологічних елементів або матеріалів;
- доступність та відповідність/стан надзвичайних процедур, планів аварійної евакуації, аварійно-рятувального обладнання, шляхів евакуації (також вивісок), аварійних засобів зв'язку, і зовнішньої підтримки у разі надзвичайної ситуації тощо;
- моніторинг даних інцидентів, пов'язаних з конкретними робочими діями;
- результати будь-якого з наявних оцінювань, пов'язаних з небезпечною робочою дією;
- деталі попередніх небезпечних дій осіб-виконавців або інших працівників (наприклад, суміжного персоналу, відвідувачів, підрядників тощо);
- потенціал для відмови, щоб попередити можливі невдачі, або відключення заходів контролю;
- тривалість і частота виконання завдання;
- точність і вірогідність даних, доступних для оцінювання ризику;
- будь-які правові та інші вимоги (див. 4.3.2), що вказують, як потрібно виконувати оцінювання ризиків або що є прийнятним ризиком, наприклад вибрані методи для визначення впливу, використання конкретних методів оцінювання ризиків або безпечні рівні впливу.

Оцінювати ризики повинна(-і) компетентна(-і) у відповідних методологіях та способах оцінювання ризику (див. 4.4.2) особа(-и), що володіє(-ють) відповідними знаннями про виробничу діяльність.

4.3.1.4.3 Методи оцінювання ризику

Організація може використовувати різні методи оцінювання ризику в рамках загальної стратегії для різних сфер або видів діяльності. Якщо прагнуть установити ймовірність збитку, потрібно брати до уваги відповідні наявні заходи контролювання. Оцінювання ризику має бути достатньо детальним для визначення належних заходів контролювання.

Деякі методи оцінювання чинників ризику є комплексними і відповідають спеціальним або особливо небезпечним видам діяльності. Наприклад, оцінювання ризику на заводі хімічного виробництва може потребувати складних математичних розрахунків ймовірності подій, які можуть призвести до викиду речовин, які можуть впливати на осіб на робочому місці або на населення. У багатьох країнах законодавство визначає потрібний комплекс методів.

У більшості випадків ризик у сфері ГіБП можна визначити за допомогою простіших методів і вони можуть бути якіснішими. Ці підходи, зазвичай, містять судження, тому що вони менш залежні від кількісних даних. У деяких випадках ці методи будуть служити як вихідні інструменти, щоб визначити, чи потрібна детальніша оцінка.

Оцінювання ризику має охоплювати консультації для працівників, а також із їхньою безпосередньою участю, брати до уваги правові та інші вимоги. Де це доречно, потрібно враховувати нормативні рекомендації.

Організація повинна враховувати обмеженість якості й точності даних, використовуваних в оцінюванні ризику та їх можливий вплив на результати розрахунку ризику. Чим вищий рівень невизначеності даних, тим більшу обережність треба проявляти, визначаючи прийнятність ризику.

Примітка. Див. додаток D для порівняння інструментів оцінки ризиків і методологій.

4.3.1.4.4 Інші чинники оцінювання ризику

Деякі організації розробляють загальні методик оцінювання ризику для типових дій, які можуть виникнути у кількох різних місцях або операціях. Такі загальні методик можуть бути корисні як відправна точка для конкретнішого оцінювання, але може знадобитися їх коригування відповідно до певної ситуації. Цей підхід може підвищити швидкість і ефективність процесу оцінювання ризику і покращити узгодженість оцінювання ризику для подібних завдань.

Для використання описових категорій у методиці оцінювання ризику організації для оцінювання тяжкості або ймовірності збитку, їх має бути чітко визначено, наприклад чіткі визначення таких

термінів, як «ймовірно» і «малоймовірно» необхідні для забезпечення того, щоб інтерпретувати їх окремо та послідовно.

Організація повинна враховувати ризики для чутливих (наприклад, вагітні жінки) та вразливих груп населення (наприклад, недосвідчені працівники), а також будь-яку конкретну особливість осіб, які беруть участь у виконанні певних завдань (наприклад, фізичні можливості, дальтонізм під час читання інструкцій).

У рамках оцінювання ризику організація повинна визначити кількість осіб, які можуть піддаватися особливій небезпеці. Небезпеки, які можуть заподіяти шкоду великій кількості осіб, потрібно уважно розглянути, навіть якщо такі важкі наслідки малоймовірні.

Під час оцінювання ризику для визначення збитку від впливу хімічних, біологічних і фізичних чинників може бути потрібним виміряти інтенсивність впливу з відповідними документами та методами відбирання проб. Порівняння цих значень потрібно застосовувати відповідно до професійних вимог або стандартів. Організація повинна забезпечити, щоб у разі оцінювання ризику розглядалися як короткострокові, так і довгострокові наслідки впливу та додаткові чинники впливу, залежні від працівників.

У деяких випадках оцінювання ризику виконують, використовуючи метод вибірки для охоплення різних ситуацій та місць виникнення. Треба переконатися в тому, що зразки, які потрібно оцінити, є достатніми і адекватно представляють усі ситуації та місця виникнення ризику.

4.3.1.5 Управління змінами

Організація повинна управляти та контролювати будь-які зміни, які можуть впливати або зачіпати її сферу ГіБП. А саме: зміни в структурі організації, особовому складі, системі управління, процесах, видах діяльності, використанні матеріалів тощо. Такі зміни має бути проведено через ідентифікацію небезпек та оцінювання ризику до їх уведення.

Організація повинна враховувати небезпеки і потенційні ризики, пов'язані як з новими процесами або операціями на стадії проектування, так і зі змінами в організації, наявних операціях, продуктах, послугах або постачальниках. Нижче наведено приклади умов, які мають ініціювати процес управління змінами:

— нові або змінені технології (зокрема програмне забезпечення), обладнання, послуги або роботи зовнішнього середовища;

— нові або переглянуті процедури, методи роботи, проекти, технічні характеристики або стандарти;

— різні типи або сорти сировини;

— суттєві зміни в організаційній структурі сайту та персоналу, зокрема використання підрядників;

— модифікація пристроїв і обладнання для охорони або контролю за здоров'ям та безпекою.

Щоб забезпечити прийнятність будь-яких нових або змінених ризиків, процес управління змінами має розглядати такі питання:

— чи було створено нові небезпеки (див. 4.3.1.4);

— які ризики пов'язано з новими небезпеками;

— чи змінилися ризики, пов'язані з іншими небезпеками;

— чи можуть зміни негативно впливати на наявний контроль ризику;

— чи були обрані найбільш відповідні заходи контролювання з урахуванням: зручності використання, прийнятності, безпосередніх і довгострокових витрат.

4.3.1.6 Визначення необхідності контролювання

На основі наявних елементів контролю після оцінення ризику організація повинна бути в змозі визначити відповідність наявних заходів контролювання, потребу їх поліпшення або необхідність створення нових.

Якщо нові чи удосконалені заходи контролювання необхідні, їх вибір потрібно визначати за принципом ієрархії контролю, тобто усунення небезпеки, де це можливо, виконують після скорочення ступеня ризику (завдяки зниженню ймовірності виникнення або потенційної тяжкості травми чи збитку), з використанням засобів індивідуального захисту (ЗІЗ) як останнього засобу.

Нижче наведено приклади реалізації ієрархії контролю:

а) ліквідація — зміна проекту для усунення небезпеки, наприклад, уведення механічних підіймальних пристроїв для усунення небезпеки під час ручного оброблення;

- b) заміна — заміна менш небезпечними матеріалами або зменшення енергоємності системи (наприклад, зниження напруги, сили струму, тиску, температури тощо);
- c) технічний контроль — установлення систем вентиляції, механічного огороження, блокування, звукового сповіщення тощо;
- d) вивіски, попередження і/або адміністративний контроль — знаки безпеки, маркування небезпечної зони, фотолюмінесцентні ознаки, маркування для пішохідних доріжок, попереджувальні сирени/вогні, сигналізації, безпечність процедур, інспекції обладнання, контроль доступу, системи безпечності роботи, позначки і дозволи на роботу тощо;
- e) засоби індивідуального захисту (ЗІЗ) — захисні окуляри, навушники, щитки, прив'язні ремені та ремінці, респіратори та рукавички.

У разі застосування ієрархії контролю потрібно звернути увагу на витрати, ризик зниження корисності та надійність наявних варіантів.

Організація повинна брати до уваги:

- необхідність поєднання контролю, що охоплює елементи з вищої ієрархії (наприклад, інженерний та адміністративний контроль);
- аналіз визнаної позитивної практики у галузі контролю за конкретною небезпекою;
- особистісну адаптацію роботи (наприклад, для обліку окремих розумових і фізичних можливостей);
- використання технічного прогресу для поліпшення управління;
- використання заходів, які забезпечують захист усіх працівників (наприклад, віддавати перевагу технічним засобам контролю, які захищають усіх у безпосередній близькості від небезпеки, порівняно із засобами індивідуального захисту (ЗІЗ));
- поведінку людини і чи конкретний спосіб контролювання будуть приймати і можна бути ефективно реалізувати;
- типовість основних видів людського невиконання (наприклад, проста відмова від часто повторюваних дій, провали пам'яті або зниження уваги, відсутність взаєморозуміння або помилка в судженні та порушення правил або процедур) і способи запобігання їм;
- необхідність уведення планового технічного обслуговування, наприклад захисного устаткування;
- можливу необхідність у надзвичайних/непередбачених обставинах, де процедури контролювання ризику зазнають невдачі;
- можливе недостатнє ознайомлення з робочим місцем та наявні заходи контролювання тих, хто не входить до складу працівників організації, наприклад відвідувачів, персоналу підрядника.

Після визначення заходів контролювання організація може сформулювати пріоритетність своїх дій щодо їх упровадження, у цьому разі організація повинна брати до уваги потенціал для зниження ризику із запланованих контролівних дій. Бажано, щоб дії стосовно високого ризику або позиції щодо істотного зниження ризику мали пріоритет над діями, які мають лише обмежену вигоду зниження ризику.

У деяких випадках необхідно змінити трудову діяльність перед контролюванням ризику на місцях або застосувати тимчасові заходи контролювання ризику до завершення ефективніших дій. Наприклад, використання слухового захисту як тимчасовий захід від шуму може бути ліквідовано або відокремлено трудову діяльність для зниження шумового впливу. Тимчасовий контроль не треба розглядати як довгострокову заміну ефективніших заходів контролювання ризику.

У правових вимогах, добровільних стандартах та кодексах практики може бути зазначено відповідні заходи контролювання для конкретних небезпек. У деяких випадках завдяки контролю має бути можливим отримання «максимально низьких практичних» (ALARP) рівнів ризику.

Організація повинна проводити постійний моніторинг для забезпечення адекватності контролю, виконуваного в даний час (див. 4.5.1).

Примітка. Термін «залишковий ризик» часто використовують для опису ризику, що залишається після реалізації контролю.

4.3.1.7 Реєстрація та документування результатів

Організація повинна документувати і зберігати результати ідентифікації небезпеки, оцінювання ризику та визначення заходів контролювання.

Наведені нижче типи інформації має бути записано:

- ідентифікація небезпек;
- визначення ризиків, пов'язаних з ідентифікованими небезпеками;
- зазначення рівня ризиків, пов'язаних із небезпеками;
- опис або посилання на заходи, які потрібно вжити для контролювання ризиків;
- визначення вимог щодо компетентності персоналу для реалізації контролю (див. 4.4.2).

Якщо чинні або заплановані процедури контролювання використовують для визначення ризиків у сфері ГіБП, ці заходи має бути чітко задокументовано, щоб основи оцінювання були зрозумілі пізніше.

Опис заходів, спрямованих на моніторинг та контроль ризиків може бути внесено до оперативних процедур контролю (див. 4.4.6). Визначення вимог щодо компетентності може бути внесено до навчальних процедур (див. 4.4.2).

4.3.1.8 Поточний огляд

Ця вимога до ідентифікації небезпеки та оцінювання ризику є постійною. Організація повинна розглянути питання про терміни і періодичність таких оглядів, згідно з такими аспектами, як:

- необхідність визначення ефективності та адекватності наявних елементів контролю ризику;
- необхідність реагувати на нові небезпеки;
- необхідність реагувати на зміни, які ініціює сама організація (див. 4.3.1.5);
- необхідність реагувати на зворотні дані з контрольної діяльності, розслідування інциденту (див. 4.5.3), надзвичайних ситуацій або результати тестування з надзвичайних ситуацій (див. 4.4.7);
- зміни у законодавстві;
- зовнішні чинники, наприклад питання щодо гігієни праці;
- досягнення в галузі технологій контролювання;
- зміни різноманіття у складі робочої сили, зокрема підрядників;
- зміни у запропонованих коригувальних та запобіжних діях (див. 4.5.3).

Періодичні огляди можуть допомогти забезпечити стабільність оцінювання ризику, що здійснюють різні люди в різний час. Якщо це необхідно у разі змінення умов і/або появи доступних кращих технологій управління ризиком, потрібно впроваджувати покращення.

Ці умови не є обов'язковими для виконання нового оцінювання ризику, якщо аналізування доводить, що наявні або заплановані контролівні процедури прийнятні.

Внутрішні аудити (див. 4.5.5) забезпечують можливість перевірити, що ідентифікація небезпеки, оцінювання ризику та контролю знаходяться на рівні у відповідному стані. Внутрішні аудити також можна використати, щоб перевірити, чи відображає оцінювання фактичні умови праці та практики.

4.3.2 Правові та інші вимоги

Текст OHSAS 18001

Організація повинна розробити, запровадити та підтримувати в робочому стані методичку(-и) визначення та доступу до правових чи інших застосованих до організації вимог у сфері ГіБП.

Організація повинна забезпечити, щоб ці застосовні правові вимоги, які організація зобов'язується виконувати, було враховано під час розроблення, впровадження та підтримування в актуальному стані системи управління ГіБП.

Організація повинна постійно підтримувати в актуальному стані цю інформацію.

Організація повинна доводити відповідну інформацію про правові та інші вимоги до відома осіб, які працюють під керівництвом організації, а також доводити до відома зацікавлених сторін.

Організація повинна розробити політику прихильності відповідно до чинних правових та інших вимог у сфері ГіБП, які стосуються небезпек її сфери ГіБП (див. 4.2). Ці правові вимоги можуть мати різні форми, такі як:

- законодавство, зокрема статuti, положення та правила поведінки на робочому місці;
- укази і розпорядження;
- накази регулівних органів;
- дозволи, ліцензії та інші форми санкціонування;
- рішення судів або адміністративних трибуналів;

— договори, конвенції, протоколи.

Приклади «інших вимог» можуть містити:

- договірні умови;
- угоди з працівниками;
- угоди із зацікавленими сторонами;
- угоди з органами охорони здоров'я;
- ненормативні вимоги;
- добровільні принципи, передовий досвід або правила поведінки на робочому місці, статuti;
- публічні зобов'язання організації або її материнської організації;
- корпоративні вимоги або вимоги організації.

Деякі з цих зобов'язань або угод можна спрямувати на ряд питань додатково до тих, що пов'язані з ГіБП. Система управління ГіБП повинна розглядати такі зобов'язання або угоди, якщо вони пов'язані з небезпеками сфери ГіБП організації.

Для відповідності зобов'язанням політики організації вона повинна мати структурований підхід для ідентифікування правових та інших вимог, оцінювання їх застосовності, доступності, інформативності та актуальності.

Залежно від характеру небезпек сфери ГіБП, операцій, обладнання, матеріалів тощо організація повинна шукати відповідні застосовні законодавчі або інші вимоги у сфері ГіБП. Це може бути досягнуто за допомогою використання знань організації та/чи зовнішніх джерел, таких як:

- інтернет;
- бібліотеки;
- торгові асоціації;
- регулівні органи;
- юридичні послуги;
- інститути ГіБП;
- консультанти ГіБП;
- виробники обладнання;
- постачальники матеріалів;
- підрядники;
- клієнти.

За результатами первинного огляду організація повинна враховувати правові та інші вимоги, які поширюються:

- на її галузь;
- на її діяльність;
- на її продукцію, процеси, об'єкти, обладнання, матеріали, персонал;
- на її місцезнаходження.

Зовнішні ресурси, зазначені вище, можуть бути корисні для визначення та оцінювання цих вимог.

Визначивши застосовні вимоги, процедури організації мають містити інформацію про доступ до правових та інших вимог. Немає вимоги про створення бібліотеки; достатньо того, що організація зможе отримати доступ до інформації, коли це необхідно.

Процеси організації мають забезпечити можливість визначення будь-яких змін, які впливають на застосовність правових та інших вимог, що стосуються небезпек у сфері ГіБП.

Необхідно, щоб процедури організації визначали того, хто має отримувати інформацію про правові та інші вимоги, і забезпечували отримання відповідної інформації (див. 4.4.3).

Подальші вказівки про застосування правових вимог у системі управління ГіБП організації можна отримати в цьому стандарті.

4.3.3 Цілі та програма(-и)

Текст OHSAS 18001

Організація повинна встановити, запровадити та підтримувати у робочому стані задокументовані цілі у сфері ГіБП для відповідних підрозділів і рівнів у межах організації.

Цілі мають бути вимірними, там де це практично здійснено, та узгодженими з політикою у сфері ГіБП організації, зокрема із зобов'язаннями з попередження травм та погіршення здо-

ров'я, з дотримання відповідності застосовним правовим вимогам та іншим вимогам, які організація зобов'язується виконувати, а також зобов'язань щодо постійного поліпшення.

Установлюючи та аналізуючи свої цілі, організація повинна враховувати правові й інші вимоги, які вона зобов'язалася виконувати, а також ризики організації у сфері ГіБП. Вона має розглядати технологічні альтернативи, свої фінансові, операційні та господарські потреби, а також думку зацікавлених сторін.

Організація повинна розробити, запровадити та підтримувати в актуальному стані програму(-и) для досягнення її цілей. Потрібно, щоб програма(-и) охоплювала(-и):

- a) визначання відповідальності та повноважень для досягнення цілей належних підрозділів і рівнів організації;
- b) засоби та графік досягнення цілей відповідальних осіб.

Програму(-и) потрібно постійно аналізувати через заплановані проміжки часу та, у разі потреби, редагувати, щоб забезпечити досягнення цілей.

4.3.3.1 Установлення цілей

Установлення цілей є невід'ємною частиною планування системи управління ГіБП. Організація повинна визначити цілі для виконання зобов'язань, закріплених її політикою у сфері ГіБП, зокрема її зобов'язання щодо запобігання травмам і погіршанню здоров'я.

Установлення та перегляд цілей, реалізування програм для їх досягнення забезпечує механізм для постійного вдосконалення системи управління ГіБП організації та поліпшення характеристик ГіБП.

Визначаючи цілі у сфері ГіБП, організації необхідно брати до уваги правові та інші вимоги, а також певні ризики у сфері ГіБП (див. 4.3.1 і 4.3.2). Організація повинна використовувати іншу інформацію, отриману під час планування (наприклад, список пріоритетних ризиків у сфері ГіБП), щоб визначити необхідність установлення конкретних цілей залежно від будь-яких правових та інших вимог, або ризиків у сфері ГіБП. Однак організації не потрібно встановлювати цілі у сфері ГіБП для кожної правової та іншої вимоги або певного ризику у сфері ГіБП.

Організація повинна також визначити інші питання та чинники, які необхідно враховувати:

- технологічні можливості, фінансові, операційні та бізнесові вимоги;
- політику та цілі, пов'язані з діяльністю організації загалом;
- результати ідентифікації небезпеки, оцінювання ризику та контролю;
- оцінку ефективності системи управління ГіБП (наприклад, від внутрішнього аудиту);
- ставлення працівників (наприклад, від сприйняття працівників або дослідження рівня задоволеності);
- інформацію від консультацій співробітників у сфері ГіБП, оглядів та вдосконалення діяльності на робочому місці (ці заходи можуть мати реактивний або попереджувальний характер);
- аналіз діяльності відповідно до раніше встановлених цілей у сфері ГіБП;
- облік невідповідностей та інцидентів, що спостерігались у сфері ГіБП;
- результати аналізу з боку керівництва (див. 4.6);
- необхідність та наявність ресурсів.

Конкретні, вимірні, досяжні, актуальні та обмежені у часі цілі організації можуть сприяти легшому їх досягненню (іноді такі цілі називають «SMART»).

Доцільно також, щоб організація вела облік умов та причин для встановлення цілей, для полегшення їх розгляду в подальшому.

Приклади типів цілей можуть охоплювати:

- цілі щодо збільшення або зменшення, описані цифровими даними (наприклад, скоротити кількість інцидентів, пов'язаних із ручною роботою на 20 %);
- цілі з уведення контролю або усунення небезпек (наприклад, для зменшення шуму в майстерні);
- цілі з упровадження безпечніших матеріалів для конкретної продукції;
- цілі щодо збільшення рівня задоволеності ГіБП (наприклад, для зменшення кількості стресів на робочому місці);
- цілі щодо зменшення впливу небезпечних речовин, обладнання або процесів (наприклад, введення контролю доступу або охорони);

— цілі щодо підвищення поінформованості або компетентності в разі безпечного виконання робочих завдань;

— цілі, поставлені для задоволення очікуваних правових вимог до їх прийняття.

Під час установлювання цілей у сфері ГіБП особливу увагу необхідно приділити інформації або даним від людей, які найімовірніше піддаються впливу індивідуальних цілей у сфері ГіБП, оскільки це може допомогти упевнитися в тому, що цілі є прийнятними та застосовними ширше. Крім того, корисно розглянути інформацію або дані із зовнішніх джерел організації, наприклад від підрядників або інших зацікавлених сторін.

Цілі у сфері ГіБП повинні бути спрямовані як на питання щодо ГіБП організації в цілому, так і на питання, які є специфічними для індивідуальних функцій та рівнів у рамках організації.

Цілі у сфері ГіБП може бути розбито на завдання залежно від розміру організації, складності цілі ГіБП та її часових меж. Потрібно установити чіткий зв'язок між різними рівнями завдання та цілями ГіБП.

Конкретні цілі ГіБП можуть бути встановлені різними функціями та різними рівнями у рамках організації. Деякі цілі у сфері ГіБП, застосовні до організації в цілому, може встановити вище керівництво. Інші цілі ГіБП можна встановити від імені/для відповідних окремих департаментів або функцій. Не обов'язково, щоб усі функції та відділи мали конкретні цілі у сфері ГіБП.

Примітка. Цілі іноді асоціюються із «завданнями». У контексті цього стандарту «завдання» розглянуто як різновид цілі.

4.3.3.2 Програма(-и)

Для досягнення цілей потрібно розробити програму(-и). Програма — це план дій для досягнення загальних цілей ГіБП організації або індивідуальних цілей у сфері ГіБП. Для комплексних питань може бути потрібним розроблення більш формального плану проекту, як частини програм(-и).

Для розгляду засобів, необхідних для створення програм(-и), організації потрібно дослідити необхідні ресурси (фінансові, людські, інфраструктуру) та завдання, які потрібно виконати. Залежно від складності програми, створеної для досягнення конкретної цілі, організація повинна встановити відповідальність, повноваження і терміни виконання індивідуальних завдань, щоб впевнитися, що цілі у сфері ГіБП можна досягнути в межах встановленого терміну.

Цілі та програма(-и) у сфері ГіБП має бути повідомлено (наприклад, через навчання і/або групові інформаційні наради тощо) відповідному персоналу.

Потрібно регулярно аналізувати програму(-и) та коригувати або змінювати її за необхідності. Це можна робити у рамках аналізу системи управління або частіше.

4.4 Запровадження та функціонування

4.4.1 Ресурси, функційні обов'язки, відповідальність і повноваження

Текст OHSAS 18001

Найвище керівництво повинно взяти на себе повну відповідальність за ГіБП та за систему управління ГіБП.

Найвище керівництво повинно демонструвати свої зобов'язання через:

а) забезпечення наявності ресурсів, необхідних для встановлення, впровадження, функціонування та поліпшення системи управління ГіБП.

Примітка 1. Ресурси охоплюють персонал та фахові навички, організаційну структуру, технологію та фінансові ресурси;

б) визначення функційних обов'язків, розподілення відповідальності та підзвітності, делегування повноважень для полегшення результативного управління ГіБП; функційні обов'язки, відповідальність та повноваження має бути задокументовано та доведено до відома.

Організація повинна призначити члена(-ів) найвищого керівництва з відповідальністю за ГіБП, незалежно від інших обов'язків, з визначеними функціями та повноваженнями для:

а) забезпечування розроблення, запровадження та підтримування вимог до системи управління ГіБП відповідно до вимог цього стандарту;

б) звітування перед найвищим керівництвом про функціонування системи управління ГіБП для аналізування та використання як основи для подання рекомендацій щодо її поліпшення.

Примітка 2. Призначений вищим керівництвом представник (наприклад, у великих організаціях, член Ради чи виконавчого комітету) може передати частину своїх обов'язків підлеглому представникові керівництва, зберігаючи при цьому відповідальність.

Особа, призначена найвищим керівництвом, повинна бути відома всьому персоналу, який працює під керівництвом організації.

Усі працівники з обов'язками керівника повинні відповідати за постійне поліпшення характеристик ГіБП.

Організація повинна забезпечити, щоб працівники на робочих місцях несли відповідальність за аспекти гігієни та безпеки праці, якими вони можуть управляти, зокрема й за дотримання застосовуваних вимог ГіБП організації.

Примітка. «Відповідальність» означає граничну «підзвітність» і стосується людини, яка є відповідальною за невиконану або незакінчену роботу, або за неспроможність для досягнення своєї цілі.

Успішне впровадження системи управління ГіБП вимагає прихильності всіх осіб, що працюють під контролем організації. Це зобов'язання повинно починатися на найвищих рівнях управління.

Вище керівництво повинно:

- визначити та зробити доступними, своєчасними та ефективними усі ресурси, необхідні для запобігання травмам та професійним захворюванням на робочому місці;
- визначити, хто і що повинен робити у сфері системи управління ГіБП і переконатися, що вони знають свої обов'язки, за які несуть відповідальність;
- забезпечити, щоб усі члени керівництва організації з обов'язками у сфері ГіБП мали необхідні повноваження для виконання своїх завдань;
- забезпечити чіткість обов'язків за взаємодії різних функцій (наприклад, між відділами, між різними рівнями управління, між працівниками, між організаціями та підрядниками, між організаціями та сусідніми організаціями);
- призначити одного зі своїх представників відповідальною особою за систему ГіБП та звітність про її діяльність.

Визначаючи ресурси, необхідні для створення, впровадження та підтримки системи ГіБП, організація повинна враховувати:

- фінансові, людські та інші ресурси, характерні для її діяльності;
- технології, характерні для її діяльності;
- інфраструктуру та обладнання;
- інформаційні системи;
- потребу у спеціальних знаннях та підготовці кадрів.

Необхідно періодично переглядати ресурси та розподіляти їх за допомогою аналізу системи управління, щоб забезпечити необхідну кількість для виконання програм і заходів у сфері ГіБП, зокрема вимірювання і моніторинг. Для організацій із встановленими системами управління ГіБП відповідність ресурсів можна оцінити, принаймні частково, порівнянням запланованих цілей у сфері ГіБП з фактичними результатами. Оцінюючи відповідність ресурсів, потрібно також розглянути заплановані зміни і/або нові проекти або діяльність.

OHSAS 18001 вимагає, щоб відповідальність і повноваження всіх осіб, обов'язки яких є частиною системи управління ГіБП, було задокументовано. Їх можна описати і внести до:

- процедур системи управління ГіБП;
- виробничих процедур або процедур робочого місця;
- проекту і/або опису завдань;
- посадових інструкцій;
- вступного інструктажу.

Однак організація має право вибрати будь-який формат(и), які краще відповідають її потребам. Крім того, така документація може ставити вимоги:

- до відповідального за ГіБП, призначеного вищим керівництвом;
- до керівників усіх рівнів організації, зокрема до вищого керівництва;
- до відділу з питань безпеки/охорони;
- до операторів технологічних процесів та осіб, залучених до загальних робіт;
- до підрядників, залучених до управління ГіБП;
- до осіб, відповідальних за навчання у сфері ГіБП;
- до осіб, відповідальних за обладнання, необхідне для ГіБП;

— до осіб, відповідальних за управління об'єктами, використовуваними як робоче місце;
— до співробітників, кваліфікованих у сфері ГіБП, або інших фахівців з ГіБП у рамках організації;
— до уповноваженого співробітника у сфері ГіБП, який є представником на консультативних форумах та форумах учасників.

OHSAS 18001 вимагає, щоб особа, яку призначено управляти ГіБП, була членом вищого керівництва. Персонал, який делегує обов'язки по моніторингу загального функціонування системи ГіБП, може підтримувати особу, призначену вищим керівництвом. Однак призначеного співробітника необхідно регулярно інформувати про виконання системи, підтримувати активну участь у періодичних оглядах і установленнях цілей у сфері ГіБП. Треба забезпечити, щоб будь-які інші обов'язки або функції, покладені на призначену особу, не суперечили виконанню її обов'язків у сфері ГіБП.

Призначення та обов'язки кожного фахівця у сфері ГіБП повинна чітко визначити організація для уникнення двозначності на всіх рівнях управління (менеджери зазвичай очікують, що їхнім обов'язком буде забезпечення ефективності функціонування системи управління ГіБП у їхній зоні управління). У разі необхідності потрібно задіювати механізми для вирішення будь-яких конфліктів між питаннями ГіБП та оперативними обставинами, доводячи до вищого рівня управління, де це доречно.

Усі керівники повинні наочно демонструвати прагнення до постійного поліпшення характеристик ГіБП. Для цього може бути передбачено відвідування та перевірку територій, участь у розслідуванні інцидентів та надання ресурсів у контексті коригувальних заходів, відвідування нарад стосовно сфери ГіБП та активну участь у них, розповсюдження безпечної діяльності та підтримку позитивних характеристик ГіБП.

Організація повинна сприяти тому, що за ГіБП відповідальні усі працівники організації, а не лише окремі уповноважені співробітники, які несуть відповідальність перед системою управління ГіБП. Беручи відповідальність за різні аспекти ГіБП, які вони контролюють, усі особи на робочому місці мають враховувати не лише свою власну безпеку, але і безпеку інших осіб.

4.4.2 Компетентність, підготовленість та обізнаність

Текст OHSAS 18001

Організація повинна забезпечити, щоб будь-хто з персоналу, хто для неї або за її дорученням виконує завдання, яке може спричинити значний (за визначенням організації) вплив на гігієну та безпеку праці, був компетентним, маючи належну освіту, підготовленість або досвід роботи, а також повинна зберігати відповідні записи.

Організація повинна визначити потреби у підготовленості персоналу, пов'язані з ризиками та системою управління ГіБП. Організація повинна забезпечити навчання персоналу або в інший спосіб задовольнити ці потреби, оцінити результативність навчання чи інших зроблених дій, а також забезпечити введення та зберігання відповідних записів.

Організація повинна розробити, запровадити та підтримувати методику(-и) для забезпечення ознайомлення персоналу, який працює в організації або діє за її дорученням, з:

а) наслідками ГіБП, дійсними чи потенційними, їхньої робочої діяльності, їхнім ставленням, а також вигоду для ГіБП від удосконалення своєї діяльності;

б) своїми обов'язками в досягненні відповідності політики методикам у сфері ГіБП, а також вимогами до системи управління ГіБП, зокрема й готовністю до надзвичайних ситуацій і реагування на них (див. 4.4.7);

с) можливими наслідками відхилення від установлених методик.

Методики з навчання повинні враховувати різні рівні:

а) відповідальності, здібностей, мовних навичок і освіти;

б) ризику.

4.4.2.1 Загальні положення

Для того, щоб персонал організації працював і/або діяв безпечно, організація повинна гарантувати, що працівники:

— ознайомлені з ризиками у сфері ГіБП;

- усвідомлюють свою роль і обов'язки;
- мають необхідну компетентність для виконання завдань, які можуть вплинути на ГіБП;
- у разі необхідності навчатимуться для досягнення необхідного рівня обізнаності/компетентності.

Організація повинна вимагати, щоб підрядники могли продемонструвати, що їхні співробітники мають компетентність і/або відповідну підготовку для безпечної роботи.

Примітка. Компетентність та обізнаність не одне й те саме. Обізнаність — це розуміння чогось, наприклад, ризиків і небезпек у сфері ГіБП. Компетентність — це продемонстрована здатність застосовувати знання та навички.

4.4.2.2 Компетентність

У разі визначення дій або завдань треба враховувати чинники, що можуть вплинути на ГіБП організації:

- визначення оцінювання ризику організації, створення ризику у сфері ГіБП на робочому місці;
- наміри щодо контролювання ризиків у сфері ГіБП;
- особливості впровадження системи управління ГіБП.

Керівництво повинно визначити вимоги до компетентності для окремих завдань. Організація може звернутися за сторонньою порадою у межах визначених вимог до компетентності.

Визначаючи компетентність, необхідну для виконання завдання, потрібно враховувати такі чинники:

— призначення та обов'язки на робочому місці (а також особливості розв'язуваних завдань і пов'язаних з ними ризиків у сфері ГіБП);

- комплексність та вимоги чинних процедур та інструкцій;
- результати розслідування інцидентів;
- правові та інші вимоги;
- індивідуальні можливості (наприклад, грамотність, знання мов тощо).

Організація повинна приділяти особливу увагу вимогам до компетентності особи(осіб), яка(-і):

- призначена(-і) вищим керівництвом (див. 4.4.1);
- проводить(-ять) оцінювання ризику (4.3.1);
- проводить(-ять) оцінювання зовнішнього впливу (4.5.1);
- проводить(-ять) аудит (4.5.5);
- проводить(-ять) дослідження поведінки (4.5.1.1);
- проводить(-ять) розслідування інцидентів (4.5.3);
- виконує(-ють) завдання, визначені оцінюванням ризиків, які можуть призвести до виникнення небезпек.

Організація повинна забезпечити, щоб весь персонал, а також вище керівництво, були компетентними до надання їм дозволу про виконання завдань, які можуть вплинути на ГіБП.

Організація повинна визначити й оцінити відмінності між компетентністю, необхідною для діяльності та тією, яка вже є. Ці відмінності треба усунути за допомогою підготовки або інших дій, наприклад, додаткової освіти та розвитку навичок тощо, враховуючи дійсні можливості людини.

Вимоги до компетентності у сфері ГіБП необхідно враховувати перед набиранням нового персоналу і/або перерозподілом вже сформованого штату організації.

Організація повинна вести записи щодо компетентності персоналу (4.5.4).

4.4.2.3 Навчання

Організація повинна враховувати призначення, обов'язки та повноваження, що пов'язані з ризиками у сфері ГіБП та системою управління ГіБП, при визначенні необхідності навчання або інших дій, для персоналу, який працює в організації або діє за її дорученням (підрядники, тимчасовий персонал та інші).

Навчання або інші дії повинні бути спрямовані на дотримання вимог до компетентності та необхідності підвищення рівня обізнаності.

Програми професійної підготовки і процедури повинні враховувати ризики у сфері ГіБП та індивідуальні можливості, такі як грамотність і знання мов. Наприклад, краще використовувати зображення і діаграми або символи, які можна легко зрозуміти. Організація повинна визначити необхідність у навчальних матеріалах різними мовами або, за потреби, залучити перекладачів.

Організація повинна оцінити ефективність навчання або вжиті заходи. Це можна зробити кількома способами, наприклад, письмовий або усний іспит, практична демонстрація, спостереження за змінами поведінки протягом певного часу, або іншими способами, які демонструють компетентність та обізнаність.

Необхідно зберігати записи про навчання (4.5.4).

Примітка. У 3.4.4 настанови ILO-OSH:2001 рекомендовано: «Навчання потрібно проводити безкоштовно для всіх учасників і у робочий час, якщо це можливо».

4.4.2.4 Обізнаність

Для гарантування безпечності здійснення роботи або інших заходів організація повинна забезпечити персонал, який працює в організації або діє за її дорученням необхідними знаннями про:

- порядок дій у надзвичайних ситуаціях;
- наслідки їхніх дій та поведінки стосовно ризиків ГіБП;
- вигоди від поліпшення характеристик ГіБП;
- потенційні наслідки відхилення від процедур;
- необхідність відповідати політиці та процедурам у сфері ГіБП;
- будь-які інші аспекти, які можуть вплинути на ГіБП.

Програми, спрямовані на інформування, необхідно проводити для підрядників, тимчасових працівників, відвідувачів та інших осіб відповідно до ризиків у сфері ГіБП, яким вони піддаються.

4.4.3 Інформування, участь і консультування

Текст OHSAS 18001

4.4.3.1 Інформування

Стосовно небезпеки у сфері ГіБП й особистої системи управління гігієною та безпекою праці організація повинна розробити, запровадити та підтримувати методику(-и) щодо:

- a) внутрішнього інформаційного зв'язку між різноманітними рівнями та функціями організації;
- b) інформування підрядників та інших відвідувачів зони виконання робіт;
- c) отримання та документування відповідних повідомлень від зовнішніх зацікавлених сторін і реагування на них.

4.4.3.2 Участь і консультування

Організація повинна розробити, запровадити та підтримувати методику(-и), яка забезпечує:

- a) участь співробітників через:
 - належне залучення до ідентифікування небезпек, оцінювання ризиків та визначання засобів управління;
 - належне залучення їх до розслідування інцидентів;
 - залучення до розроблення та аналізування політики й цілей у сфері ГіБП;
 - консультування з приводу будь-яких змін, які впливають на гігієну та безпеку праці;
 - залучення їхніх представників під час розгляду питань ГіБП.

Працівники повинні бути проінформовані про заходи за їх участі та про те, хто є їхнім представником з питань ГіБП;

- b) консультації з підрядниками з приводу змін, які впливають на ГіБП їх працівників.

Організація повинна забезпечити, щоб, у разі потреби, проводилися консультації з відповідними зовнішніми зацікавленими сторонами з питань ГіБП, які їх стосуються.

4.4.3.1 Загальні положення

Організація повинна заохочувати до участі у кращих практиках ГіБП та підтримувати політику й цілі у сфері ГіБП тих, хто впливає на її діяльність або проявляє зацікавленість щодо її системи управління ГіБП, за допомогою процесів інформування і консультування.

Необхідно, щоб процеси інформування в організації забезпечували інформаційний потік у напрямках згори донизу, знизу догори, а також на одному рівні організації. Вона повинна збирати і поширювати інформацію. Треба впевнитися в тому, що інформацію у сфері ГіБП надали усім відповідальним особами, вони її отримали та засвоїли.

Консультування — це процес, під час якого керівництво та інші особи або їхні представники разом розглядають та обговорюють питання, що викликають взаємне занепокоєння. Він охоплює пошук прийнятних рішень спільним обмінюванням думками та інформацією.

Серед тих, хто може бути зацікавлений або може вплинути на систему управління ГіБП організації співробітники на всіх рівнях організації, представники працівників, тимчасових працівників, підрядників, відвідувачів, сусідів, волонтерів, служби допомоги у надзвичайних ситуаціях (див. 4.4.7), страхові компанії, державні інспектори або інспектори з регулювання.

4.4.3.2 Інформування

4.4.3.2.1 Процедури для внутрішнього та зовнішнього інформування

Організація повинна розвивати процедури внутрішнього інформування між різними функціями і рівнями організації та для зовнішнього зв'язку із зацікавленими сторонами.

Організація повинна ефективно передавати інформацію щодо її небезпек у сфері ГіБП та системи управління ГіБП усім, хто займається або впливає на систему управління, для того, щоб у разі необхідності вони брали активну участь або проводили профілактичні заходи щодо уникнення травмування та погіршення стану здоров'я.

Під час розроблення процедур для інформування організації треба враховувати:

- цільову аудиторію та її потреби в інформації;
- відповідні методи і засоби масової інформації;
- місцеву культуру, популярні стилі та доступні технології;
- складність, структуру та розмір організації;
- перешкоди на шляху ефективного інформування на робочих місцях, такі як неграмотність або мовні бар'єри;
- правові та інші вимоги;
- ефективність різних моделей і потоків зв'язку для всіх функцій та рівнів організації;
- аналіз ефективності інформування.

Питання щодо ГіБП можна довести до відома співробітників, відвідувачів і підрядників такими засобами, як:

- брифінги та наради, ознайомчі/орієнтаційні переговори тощо;
- інформаційні бюлетені, плакати, електронні листи, скриньки для пропозицій/відгуків, веб-сайти і дошки оголошень, що містять інформацію стосовно ГіБП.

4.4.3.2.2 Внутрішнє інформування

Важливо ефективно інформувати про ризики у сфері ГіБП та систему управління ГіБП на різних рівнях та між різними функціями організації.

Необхідно інформувати про:

- прихильність керівництва до системи управління ГіБП (наприклад, прийняття програм та виділення ресурсів для покращення характеристик ГіБП);
- ідентифікацію небезпек та ризиків (наприклад, інформація про технологічні потоки, використовувані матеріали, специфікація обладнання і огляд методів роботи);
- цілі у сфері ГіБП та інші методи постійного поліпшення діяльності;
- розслідування інцидентів (наприклад, типу інцидентів, які трапляються, чинники, що можуть сприяти виникненню інцидентів, результати розслідування інцидентів);
- досягнення у ліквідації небезпек і ризиків у сфері ГіБП (наприклад, звіти, що показують хід проектів, які було завершено або знаходяться в стадії реалізації);
- зміни, які можуть впливати на систему управління ГіБП.

4.4.3.2.3 Зв'язок з підрядниками та іншими відвідувачами

Важливо розвивати і підтримувати процедури інформування з підрядниками та іншими відвідувачами на робочому місці. Ступінь інформування потрібно пов'язувати із ризиками у сфері ГіБП, з якими стикаються ці сторони.

Організація повинна мати механізми для чіткого інформування про свої вимоги у сфері ГіБП до підрядників. Процедура(-и), пов'язана(-и) з виконанням робіт, повинна(-и) відповідати небезпекам і ризикам у сфері ГіБП. Крім інформування про дотримання вимог, організація повинна повідомляти про наслідки, пов'язані з невідповідністю вимогам ГіБП.

Для інформування про дотримання вимог ГіБП часто використовують договори (контракти). Може виникнути необхідність доповнити договір іншими механізмами (наприклад, попередня нарада з планування сфери ГіБП), щоб упевнитися у впровадженні відповідних елементів контролю для захисту працівників на робочих місцях.

Інформування має надавати інформацію про будь-які оперативні дії контролювання (див. 4.4.6), пов'язані зі специфічними завданнями або зоною безпосереднього виконання робіт. Цю інформацію потрібно повідомити до того, як підрядник почне безпосередньо виконувати роботи, а потім

доповнити додатковими або іншими даними (наприклад, оглядова екскурсія по об'єкту) відповідно, коли роботи почнуться. Організація повинна також мати процедури для консультування з підрядниками, якщо відбуваються зміни, які впливають на їхню ГіБП (див. 4.4.3.4).

На додаток до конкретних вимог ГіБП до робіт, виконуваних на місці, зазначені нижче вимоги теж можуть бути важливими для організації під час розроблення процедур(-и) інформування підрядників:

- інформація про власну систему управління ГіБП підрядників (наприклад, їх встановлена політика та процедури стосовно відповідних небезпек у сфері ГіБП);
- правові та інші вимоги, які впливають на метод або ступінь інформування;
- попередній досвід у сфері ГіБП (наприклад, дані про характеристики ГіБП);
- перебування кількох підрядників на робочому місці;
- кількість персоналу для виконання діяльності у сфері ГіБП (наприклад, моніторинг впливу, перевірка обладнання);
- реагування на надзвичайні ситуації;
- необхідність регулювання політики та практики у сфері ГіБП підрядників відповідно до політики у сфері ГіБП організації та інших підрядників;
- необхідність додаткового консультування і/або договірних положень для завдань з високим ступенем ризику;
- вимоги до оцінювання відповідності з погодженими критеріями характеристик ГіБП;
- процеси для розслідування інцидентів, звітність про невідповідності та коригувальні дії;
- механізми щоденного інформування.

Для відвідувачів (зокрема кур'єрів, споживачів, членів громадськості, постачальників послуг та інших) інформування може охоплювати попереджувальні знаки та захисні бар'єри, а також усне або письмове інформування. Відомості, які потрібно розповсюдити, містять:

- вимоги у сфері ГіБП, які стосуються їх візитів;
- процедури з евакуації та реагування на сигнали тривоги;
- дорожньо-транспортний контроль;
- контроль доступу та забезпечення супроводу;
- будь-які засоби індивідуального захисту (ЗІЗ), які необхідно носити (наприклад, захисні окуляри).

4.4.3.2.4 Зв'язок із зовнішніми зацікавленими сторонами

Організація повинна мати процедуру(-и) з приймання, документування та реагування на відповідні повідомлення зовнішніх зацікавлених сторін.

Організація повинна забезпечувати належною та послідовною інформацією про свої небезпеки у сфері ГіБП та систему управління ГіБП відповідно до її політики у сфері ГіБП та застосованих правових й інших вимог. Ця інформація може охоплювати відомості про звичайні операції або можливі надзвичайні ситуації.

Процедури зовнішнього зв'язку часто охоплюють визначення призначених контактних осіб. Це дає змогу надавати відповідну інформацію в узгодженому порядку. Це може бути особливо важливо в надзвичайних ситуаціях, коли потрібні регулярні оновлення і/або необхідно дати відповідь на широке коло питань (див. 4.4.7).

4.4.3.3 Процедури для участі працівників

Процедура(-и) організації повинна враховувати необхідність активної та постійної участі працівників у розробці та перегляді практик ГіБП і, за необхідності, у розробці системи управління ГіБП. Механізми участі мають брати до уваги будь-які правові та інші вимоги.

Працівників має бути поінформовано про домовленості щодо їхньої участі та про людину, яка представляє їх у питаннях ГіБП. Представники працівників у питаннях ГіБП повинні мати визначені ролі.

На додаток до вимог 4.4.3.2 OHSAS 18001:2007 процедура(-и) організації щодо участі працівників може(-уть) охоплювати:

- консультацію щодо вибору належного контролю, зокрема обговорення переваг чи несприятливих результатів альтернативних варіантів для контролювання специфічних небезпек або запобігання небезпечній поведінці;
- участь у поданні рекомендацій щодо вдосконалення характеристик ГіБП;
- консультації щодо змін, які впливають на ГіБП, зокрема перед введенням нових або невідомих небезпек, наприклад:

- уведення нового або модифікованого обладнання;
- будівництво, модифікація або зміна призначеності будівель і приміщень;
- використання нових хімічних речовин або матеріалів;
- реорганізація, нові процеси, процедури або режим роботи.

Розробляючи процедуру(-и) для участі працівників, організація повинна розглянути потенційні стимули і перешкоди на шляху їхньої участі (наприклад, питання мови та грамотності, побоювання санкцій), конфіденційність і збереження таємності.

Примітка 1. Згідно з 3.2.3 ILO-OSH:2001 рекомендовано: «Роботодавець повинен організовувати заходи для працівників та їх представників з гігієни і безпеки праці так, щоб вони мали час і ресурси для активної участі у процесах організації, планування та впровадження, оцінювання та діяльності щодо поліпшення системи управління охороною праці».

Примітка 2. Поняття «працівники» може охоплювати службовців, добровільних працівників, тимчасових працівників, співробітників, що працюють за контрактом.

4.4.3.4 Процедури консультування з підрядниками і зовнішніми зацікавленими сторонами

Організація повинна мати процедуру(-и) для проведення консультацій з підрядниками та іншими зовнішніми зацікавленими сторонами, якщо це необхідно. Організації може бути необхідним консультування з регуляторними органами щодо деяких питань у сфері ГіБП (наприклад, застосування та інтерпретація правових вимог ГіБП) або з аварійно-рятувальними службами (див. 4.4.7).

Розглядаючи необхідність проведення консультацій з підрядниками стосовно змін, які можуть вплинути на їх ГіБП, організація повинна враховувати:

- нові або невідомі небезпеки (зокрема ті, які може спричинити підрядник);
- реорганізацію;
- нові або змінені елементи контролю;
- зміни матеріалів, обладнання, впливів тощо;
- зміни у аварійних заходах;
- зміни у правових чи інших вимогах.

Для консультування із зовнішніми сторонами організація повинна приділяти увагу таким чинникам, як:

- зміни в аварійних заходах;
- небезпеки, які можуть вплинути на сусідні організації, або небезпеки з їхнього боку;
- зміни у правових чи інших вимогах.

4.4.4 Документація

Текст OHSAS 18001

Документація системи управління ГіБП охоплює:

- a) політику та цілі у сфері ГіБП;
- b) опис сфери застосування системи управління ГіБП;
- c) опис основних елементів системи управління ГіБП та їх взаємодій, а також посилання на необхідні документи;
- d) документи, зокрема протоколи, які вимагає цей стандарт; та
- e) документи, зокрема протоколи, які визначила організація як необхідні для забезпечення дієвого планування, функціонування та управління процесів, пов'язаних з її ризиками у сфері ГіБП.

Примітка. Важливо, щоб для ефективності та результативності цю документацію було зведено до мінімуму.

Організація повинна підтримувати документацію в актуальному стані для забезпечення адекватного розуміння системи управління ГіБП, її ефективної та успішної роботи.

Типові вихідні дані містять такі відомості, як:

- детальна інформація про документацію та інформаційні системи, які розробляє організація для підтримки своєї системи управління ГіБП та діяльності у цій сфері, а також для виконання вимог OHSAS 18001;
- детальна інформація про відповідальність і повноваження;
- інформація про місцеві умови, за яких використовують документацію або інформацію про обмеження щодо її змісту, використання електронних чи інших засобів масової інформації.

Організація повинна переглядати свою документацію та інформацію, необхідну для системи управління ГіБП перед розробленням документації, необхідної для підтримки процесів організації у сфері ГіБП.

Вирішуючи питання щодо того, які документи необхідні організації, треба визначити імовірність ризику, що завдання не буде належно виконано через відсутність письмових процедур або інструкцій.

Немає вимог розробляти документацію у певному форматі, щоб відповідати OHSAS 18001, немає необхідності замінювати наявну документацію, таку як вказівки, процедури або робочі інструкції, в яких адекватно описано необхідні заходи. Якщо організація вже має встановлену, задокументовану систему управління ГіБП, вона може виявитися зручнішою й ефективнішою для розвитку, наприклад, огляд документів, що описують взаємозв'язок між чинними процедурами і вимогами OHSAS 18001.

Потрібно враховувати:

— обов'язки та повноваження користувачів документації та інформації, які ведуть до розгляду впровадження необхідного рівня безпечності та доступності, які має бути встановлено (зокрема з електронними ЗМІ), та зміна управління (див. 4.4.5);

— спосіб використання документації та середовища, в якому її використовують, тому що це може потребувати розгляду формату, в якому її подано (наприклад, інструкція може бути у вигляді символу, а не паперового документа). Необхідно приділити особливу увагу навколишньому середовищу для використання електронного обладнання для інформаційних систем.

Записи — особливий тип документа (див. 4.5.4).

4.4.5 Управління документацією

Текст OHSAS 18001

Потрібно контролювати документи, яких вимагає система управління ГіБП і цей стандарт. Протоколи є документами особливого типу і їх потрібно контролювати відповідно до вимог, наведених у 4.5.4.

Організація повинна розробити, запровадити та підтримувати методику(-и), щоб:

- a) затвердити документи як відповідні перед їх введенням в дію;
- b) проаналізувати та, у разі потреби, актуалізувати і заново затвердити документи;
- c) забезпечити ідентифікацію змін і статусу поточного перегляду документів;
- d) забезпечити наявність відповідних версій чинних документів у місцях застосування;
- e) забезпечити розбірливість і простоту ідентифікації документів;
- f) забезпечити розпізнавання документів зовнішнього походження, які визначила організація як необхідні для планування та функціонування системи управління ГіБП, і контролювання їх розповсюдження, та
- g) запобігти ненавмисному використанню застарілих документів і застосувати належне ідентифікування цих документів у разі зберігання їх для будь-якої цілі.

Усі документи і дані, що містять відомості, необхідні для роботи системи управління ГіБП і діяльності організації у сфері ГіБП, потрібно визначити і проконтролювати.

Організація повинна розглянути:

— подробиці документів і систем даних, які підтримують її систему управління ГіБП і діяльність у цій сфері, дозволяють їй виконувати вимоги OHSAS 18001;

— детальну інформацію про встановлені обов'язки і повноваження у сфері ГіБП.

Письмові процедури мають визначати контроль для виявлення, підтвердження, публікації та видалення документації у сфері ГіБП разом з контролем даних ГіБП (відповідно до вимог 4.4.5 OHSAS 18001:2007). Ці процедури мають чітко визначати категорії документів і даних, до яких їх застосовують.

У разі необхідності документи та дані мають бути дійсними і доступними у повсякденних та у незвичних умовах, зокрема у надзвичайних ситуаціях. Це може забезпечувати те, що інженерні проекти, перелік небезпечних матеріалів, процедури та інструкції тощо були доступні для використання у надзвичайних ситуаціях.

Організація повинна встановити процедури для виявлення будь-яких документів зовнішнього походження, необхідних для планування та впровадження її системи управління ГіБП. Розповсюдження цих документів потрібно контролювати для того, щоб інформація, використовувана у прий-

нятті рішень, що впливають на ГіБП, є найбільш актуальною. Наприклад, організація повинна встановити процедури для управління безпекою задокументованих небезпечних речовин, що їх використовує організація. Має бути встановлено відповідальність за це завдання. Особа, яка відповідає за виконання цього завдання повинна забезпечити, щоб усіх людей в організації регулярно інформували про будь-які значні зміни тієї інформації, що впливає на їхні обов'язки або умови праці.

Розроблення документа організації щодо процесу контролю зазвичай матиме результатом:

- процедуру управління документацією, зокрема покладені на них обов'язки і повноваження;
- реєстри документів, базові списки або індекси;
- перелік контрольованої документації та місце її зберігання;
- архів записів (деякі з яких потрібно вводити відповідно до правових або інших часових вимог).

Документи необхідно час від часу переглядати, щоб забезпечити їхню актуальність і точність.

Ці дії можна виконувати як окремі задачі, а також:

- як частину огляду під час оцінювання ризиків процесів;
- як частину реагування на інцидент;
- у рамках управління процедурами змін;
- після змін у правових та інших вимогах, процесах, встановленні, організації робочого місця тощо.

Застарілі документи, збережені для довідки, можуть становити особливий інтерес, і необхідно приділити велику увагу, щоб вони не повернулися в документообіг. Однак іноді необхідно зберігати застарілі документи як частину записів, які стосуються розробки або діяльності системи управління ГіБП.

4.4.6 Управління операціями

Текст OHSAS 18001

Організація повинна визначити і спланувати ті роботи та види діяльності, що пов'язані з визначенням ризиків, де потрібно застосовувати контрольні заходи для управління ризиками у сфері ГіБП. Цей підхід повинен охоплювати й управління змінами (див. 4.3.1).

Для цих операцій та видів діяльності організація повинна впровадити та підтримувати:

- a) операційне управління, пристосоване до організації та її діяльності; організація повинна інтегрувати це операційне управління в загальну систему управління ГіБП;
- b) заходи управління, пов'язані з придбаними продуктами, обладнанням та послугами;
- c) заходи управління, пов'язані з підрядниками та іншими відвідувачами зони виконання робіт;
- d) задокументовані методики, які охоплюють ситуації, де їх відсутність може призвести до відхилень від політики та цілей у сфері ГіБП;
- e) обумовлені операційні критерії, відсутність яких може призвести до відхилень від політики та цілей у сфері ГіБП.

4.4.6.1 Загальні положення

Як тільки організація досягла розуміння небезпек у сфері ГіБП (4.3.1), вона повинна здійснювати операційний контроль, необхідний для управління пов'язаними з цим ризиками та дотримання застосованих у сфері ГіБП правових та інших вимог. Загальна мета операційного управління ГіБП — управління ризиками ГіБП для виконання політики організації у сфері ГіБП.

Інформація, яку необхідно враховувати під час розроблення та впровадження операційного контролю:

- цілі й політика у сфері ГіБП;
- результати ідентифікації небезпек, оцінювання ризиків, оцінювання наявних елементів управління і визначення нових (див. 4.3.1);
- управління змінами процесів (див. 4.3.1.5);
- внутрішня специфікація (наприклад, матеріали, устаткування, схема об'єктів);
- інформація в чинних робочих процедурах;
- законодавчі та інші вимоги, які приймає організація (див. 4.3.2);
- контролювання поставок продукції, пов'язане з придбанням товарів, обладнання та послуг;
- зворотний зв'язок від участі та консультування (див. 4.4.3);

- характер та ступінь виконання завдань підрядниками та іншим зовнішнім персоналом;
- доступ до робочого місця відвідувачів, кур'єрів, обслуговувального персоналу тощо.

Під час розроблення заходів операційного контролю пріоритетним має бути контроль операцій з вищим ступенем надійності у запобіганні травмам або погіршанню стану здоров'я відповідно до ієрархії управління, а саме: починати потрібно зі змінення обладнання або процесів для усунення або зменшення небезпек(-и), покращення вивісок/попереджень для уникнення небезпек, поліпшення адміністративних процедур і підготовки кадрів для зниження частоти та тривалості впливу людей на недостатньо контрольовані небезпеки, і, нарешті, використання засобів індивідуального захисту (ЗІЗ) для зменшення тяжкості травмування або впливу (див. 4.3.1.6).

Операційний контроль необхідно впроваджувати, оцінювати на постійній основі (4.3.1.8) для перевірки його ефективності й об'єднувати із загальною системою управління ГіБП.

4.4.6.2 Створення і впровадження операційного контролю

Операційний контроль має бути створено і впроваджено за необхідністю для управління ризиками у сфері ГіБП до прийнятних рівнів для операційної ділянки та діяльності, наприклад, під час закупівель, досліджування та розроблення, продажу, виконання послуг, офісної діяльності, під час місцевих відряджень, роботи вдома, виробництва, транспортування та технічного обслуговування. Операційний контроль може використовувати різні методи, наприклад фізичні пристрої (наприклад, бар'єри, контроль доступу), процедури, робочі інструкції, піктограми, сигналізації, вивіски.

Примітка. Бажано, щоб попереджувальні вивіски базувалися на прийнятих дизайнерських принципах, надавали особливого значення стандартним графічним символам і мінімізували використання тексту, якщо ж текст є необхідним, використовували загальнозрозумілі сигнальні слова, наприклад «небезпека» або «увага». Для отримання детальних інструкцій необхідно ознайомитися з вимогами відповідних міжнародних або національних стандартів.

Організація повинна встановити операційний контроль, щоб ліквідувати або зменшити і контролювати ризики у сфері ГіБП, які можуть виникнути на робочих місцях через співробітників, підрядників, зовнішній персонал, членів громадськості та/чи відвідувачів. Операційний контроль також повинен враховувати ситуації, коли ризики сфери ГіБП поширюються на місця громадського користування або зони, що їх контролюють інші сторони (наприклад, коли співробітники організації працюють на території клієнта). За таких обставин іноді необхідно проконсультуватися із зовнішніми сторонами.

Прикладами зон, у яких зазвичай виникають ризики щодо сфери ГіБП, і приклади пов'язаних з ними заходів регулювання є:

а) загальні заходи контролювання:

- регулярне технічне обслуговування і ремонт об'єктів, машин і обладнання для запобігання розвитку небезпечних умов;
- прибирання та підтримування у чистоті пішохідних доріжок;
- керування транспортним рухом (тобто керування рухом транспортних засобів та пішоходів);
- забезпечення усім необхідним та обслуговування робочих місць;
- підтримування необхідних умов навколишнього середовища (температури, якості повітря);
- обслуговування систем вентиляції та електробезпеки;
- підтримування планів дій у надзвичайних ситуаціях;
- політика, пов'язана з поїздками, залякуванням, сексуальним домаганням, вживанням наркотиків та алкоголю;
- оздоровчі програми (програми медичного спостереження);
- навчальні та інформаційні програми, пов'язані з використанням визначеного контролю (наприклад, системи допуску до роботи);
- контроль доступу;

б) виконання небезпечних завдань:

- використання процедур, робочих інструкцій або затверджених методів роботи;
- використання відповідного обладнання;
- перекваліфікації та/чи навчання персоналу або підрядників для виконання небезпечних завдань;
- використання систем допуску до роботи, перезатвердження або уповноваження;

- контролювання входження персоналу в зону виконання небезпечних робіт та вийдення з неї;

- запобігання погіршанню стану здоров'я;

c) використання небезпечних матеріалів:

- установлені рівні запасів, місць зберігання та умов зберігання;

- умови використання небезпечних матеріалів;

- обмеження зон використання небезпечних матеріалів;

- безпечне і надійне зберігання запасів і контролювання доступу до них;

- надання та доступ до даних з техніки безпеки та до іншої відповідної інформації;

- екранування джерел випромінювання;

- ізоляція біологічних забруднювачів;

- знання про використання і наявність аварійного обладнання (4.4.7);

d) обладнання:

- регулярне технічне обслуговування і ремонт об'єктів, машин і обладнання для запобігання розвитку небезпечних умов;

- прибирання та підтримування у чистоті пішохідних доріжок та керування транспортним рухом;

- забезпечення засобами індивідуального захисту (ЗІЗ), їх контролювання та обслуговування;

- перевірка і випробування устаткування ГіБП, такого як: огорожувальні системи, системи вимикання, автоблокування, вентиляції та електробезпеки, аварійно-рятувальне обладнання для обмеженого простору, системи виявлення пожежі та протипожежне обладнання, прилади для моніторингу впливу;

- перевірки та випробування підіймально-транспортного обладнання (підіймальні крани, навантажувачі, ліфти та інші підіймальні пристрої);

e) придбання товарів, обладнання та послуг:

- установлення вимог ГіБП до товарів, обладнання і послуг, які будуть закуповувати;

- повідомлення вимог організації у сфері ГіБП постачальникам;

- перегляд вимог до закупівлі або транспортування/переміщення небезпечних хімікатів, матеріалів та речовин;

- перегляд вимог та специфікацій для придбання нових машин і устаткування;

- перегляд процедур для безпечної експлуатації машин, устаткування, і/або безпечного поводження з матеріалами перед їх використанням;

- вибір та моніторинг постачальників;

- перевірка отриманих товарів, обладнання та послуг, а також (періодична) перевірка їхніх характеристик ГіБП;

- затвердження розробки положень ГіБП для нових об'єктів;

f) підрядники:

- установити критерії для відбору підрядників;

- повідомлення вимог організації у сфері ГіБП постачальникам;

- оцінювання, моніторинг та періодична переоцінка характеристик ГіБП підрядників;

g) інші зовнішні працівники або відвідувачі на робочому місці.

Оскільки знання і можливості відвідувачів або інших зовнішніх працівників значно відрізняються, це треба враховувати під час розроблення заходів контролювання. Приклади можуть охоплювати:

- вхідний контроль;

- установлення їхніх знань і можливостей до надання дозволу на використання обладнання;

- надання консультацій та навчання за потреби;

- попереджувальні вивіски/адміністративний контроль;

- методи моніторингу поведінки відвідувачів і контроль за їхньою діяльністю.

4.4.6.3 Обумовлення операційних критеріїв

Організація повинна передбачати операційні критерії, де вони необхідні для запобігання травмам або погіршанню стану здоров'я. Операційні критерії мають бути характерними для організації, її діяльності та операцій, і бути пов'язаними з її ризиками у сфері ГіБП, де їх відсутність може призвести до відхилення від політики і цілей у сфері ГіБП.

Приклади операційних критеріїв можуть охоплювати:

- a) для небезпечних завдань:
 - використання спеціального обладнання, а також процедур/інструкцій щодо експлуатування;
 - вимоги до компетентності;
 - використання спеціального вхідного контролю процесів і обладнання;
 - повноваження/вказівки/інструкції/процедури для індивідуального оцінювання ризику перед виконанням завдання.
- b) для небезпечних хімічних речовин:
 - затверджені списки хімічних речовин;
 - межі виробничих впливів;
 - точні межі запасів;
 - установлене розташування складів та умови зберігання;
- c) для завдань, які передбачають роботи у небезпечних зонах:
 - затвердження вимог до засобів індивідуального захисту (ЗІЗ);
 - визначені умови для входу;
 - санітарно-гігієнічні умови;
- d) для завдань, які передбачають виконання робіт підрядниками:
 - уточнення критеріїв характеристик ГіБП;
 - визначення компетентності та/чи вимоги до професійної підготовки персоналу підрядника;
 - затвердження/перевірка обладнання, яке надав підрядник;
- e) для небезпек у сфері ГіБП стосовно відвідувачів:
 - вхідний контроль (вхід/вихід, обмеження доступу);
 - вимоги до засобів індивідуального захисту (ЗІЗ);
 - інструктаж з техніки безпеки;
 - вимоги до дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

4.4.6.4 Підтримування операційного контролю

Операційний контроль потрібно періодично переглядати для оцінювання його поточної відповідності та ефективності. Зміни, визначені як необхідні, має бути реалізовано (див. 4.3.1).

Крім того, процедури мають на місці визначити обставини, за яких необхідні нові елементи контролю і/або зміни наявного операційного контролю. Пропоновані зміни в наявних операціях потрібно оцінити для визначення небезпек і ризиків сфери ГіБП, перш ніж вони будуть реалізовані. Якщо змінюють операційний контроль, організація повинна врахувати необхідність нової або зміненої підготовки кадрів (див. 4.4.2).

4.4.7 Готовність до надзвичайних ситуацій і реагування на них

Текст OHSAS 18001

Організація повинна розробити, запровадити та підтримувати методику(-и):

- a) ідентифікування потенційних надзвичайних ситуацій;
- b) реагування на надзвичайні ситуації.

Організація повинна реагувати на надзвичайні ситуації та аварії, що виникають, і запобігати їм або послаблювати пов'язані з ними несприятливі наслідки для ГіБП.

Під час планування свого реагування на надзвичайні ситуації організація повинна враховувати потреби відповідних зацікавлених сторін, наприклад аварійних служб та інших.

Організація також повинна періодично перевіряти свої процедури реагування на надзвичайні ситуації, якщо це можливо, долучаючи, за потреби, відповідні зацікавлені сторони.

Організація повинна періодично аналізувати і, за потреби, переглядати свої методики готовності до надзвичайних ситуацій і реагування на них, особливо після того, як мали місце періодичні перевірки і після виникнення надзвичайних ситуацій (див. 4.5.3).

4.4.7.1 Загальні положення

Організація повинна оцінювати можливість виникнення надзвичайних ситуацій, які впливають на ГіБП і розроблення процедур(-и) для ефективного реагування. Це може бути окрема процедура(-и) або поєднана з іншими процедурами реагування на надзвичайні ситуації. Організація по-

винна періодично перевіряти свою готовність до надзвичайних ситуацій і прагнути до поліпшення ефективності заходів реагування та процедур(-и).

Примітка. Якщо процедура поєднана з іншими процедурами реагування на надзвичайні ситуації, організація повинна забезпечити, щоб весь можливий вплив був спрямований на ГіБП, і не повинна вважати, що буде достатньо процедур, які стосуються пожежної безпеки або надзвичайних екологічних ситуацій тощо.

4.4.7.2 Виявлення потенційних надзвичайних ситуацій

Процедури для виявлення потенційних надзвичайних ситуацій, які могли б впливати на ГіБП, повинні враховувати надзвичайні ситуації, які можуть бути пов'язані з конкретними видами діяльності, обладнанням або робочим місцем.

Приклади можливих надзвичайних ситуацій, які суттєво відрізняються:

- інциденти, що призводять до тяжких травм або погіршення стану здоров'я;
- пожежі та вибухи;
- викид небезпечних матеріалів/газів;
- стихійні лиха, несприятливі погодні умови;
- втрата важливих для діяльності ресурсів (наприклад, втрата електроенергії);
- пандемії/епідемії/спалахи інфекційних хвороб;
- громадські заворушення, тероризм, саботаж, насильство на робочих місцях;
- відмова основного устаткування;
- дорожньо-транспортні пригоди.

Під час визначення потенційних надзвичайних ситуацій потрібно приділити увагу ситуаціям, які можуть виникнути як у разі виконання нормальних операцій, так і у незвичайних умовах (наприклад, операції запуску або зупинки, будівництва або руйнування).

Аварійне планування потрібно також розглянути як частину поточного управління змінами. Зміни в операціях можуть показати нові потенційні надзвичайні ситуації або сприяти внесенню змін до процедур реагування на надзвичайні ситуації. Наприклад, зміни у схемі об'єкта можуть вплинути на маршрути евакуації.

Організація повинна визначити і оцінити, як надзвичайні ситуації будуть впливати на осіб, що перебувають усередині та/чи у безпосередній близькості до робочих місць, підконтрольних організації. Треба приділяти увагу особам з особливими потребами, наприклад, людям з обмеженою рухливістю, зором і слухом. Це можуть бути службовці, тимчасові працівники, контрактний персонал, відвідувачі, сусіди чи інші представники громадськості. Організація повинна також враховувати потенційний вплив на персонал аварійних служб під час перебування на робочому місці (наприклад, пожежники).

Інформація, яку треба розглядати у разі виявлення потенційних надзвичайних ситуацій, охоплює:

- результати ідентифікації безпеки та оцінювання ризику, виконаних під час планування сфери ГіБП (див. 4.3.1);
- правові вимоги;
- попередній досвід дій організації у разі інциденту (зокрема аварії) і під час надзвичайної ситуації;
- надзвичайні ситуації, які сталися у подібних організаціях;
- інформація, пов'язана з дослідженням нещасного випадку і/або інциденту, розміщена на веб-сайтах регуляторних органів або аварійно-рятувальних служб.

4.4.7.3 Розроблення та впровадження процедур реагування у разі виникнення надзвичайних ситуацій

Реагування у разі виникнення надзвичайних ситуацій має бути спрямовано на запобігання погіршенню стану здоров'я і травмам, а також на мінімізацію негативних наслідків у сфері ГіБП стосовно особи(осіб), яка(-і) перебуває(-ють) у зоні надзвичайної ситуації.

Процедура(-и) для реагування у разі виникнення надзвичайних ситуацій потрібно розробляти відповідно до застосовних правових та інших вимог і з урахуванням їх.

Процедура(-и) дій у разі надзвичайних ситуацій мають бути чіткими і суттєвими. Вони також мають бути легкодоступні для використання аварійно-рятувальними службами. Процедури дій у разі надзвичайних ситуацій, які зберігаються на комп'ютері або на іншому електронному носії, не можуть бути легкодоступними у разі збою електроживлення, тому паперові копії процедур мають бути в доступних місцях.

Розробляючи процедуру(-и) реагування під час виникнення надзвичайних ситуацій, необхідно враховувати наявність і/або можливість отримання інформації про:

- запас та місце зберігання небезпечних матеріалів;
- кількість та місцезнаходження людей;
- критично важливі системи, які можуть впливати на ГіБП;
- ступінь підготовленості персоналу до дій у надзвичайних ситуаціях;
- виявлення та заходи аварійного управління;
- медичне обладнання, аптечки першої допомоги тощо;
- контрольні системи і будь-які додаткові вторинні або паралельні контрольні системи;
- системи моніторингу небезпечних матеріалів;
- виявлення пожежі та протипожежні системи;
- аварійні джерела живлення;
- наявність місцевих аварійних служб і докладна інформація про будь-які механізми реагування на надзвичайні ситуації безпосередньо на місці;
- правові та інші вимоги;
- попередній досвід реагування на надзвичайні ситуації.

Якщо організація визначає, що необхідні зовнішні послуги для реагування на надзвичайні ситуації (наприклад, експерти з обробки небезпечних матеріалів та зовнішні випробувальні лабораторії), попередньо затверджені (договірні) заходи потрібно прийняти на місці. Зокрема, особливу увагу потрібно звертати на кількість, графіки порядку дій і обмеження аварійних служб.

Необхідно, щоб процедура(-и) реагування на надзвичайні ситуації визначала діяльність, обов'язки і повноваження осіб, що перебувають на робочому місці під час виникнення надзвичайної ситуації, і особливо тих, чиїм обов'язком є забезпечення негайного реагування. Ці співробітники повинні брати участь у розробленні процедур(-и), щоб забезпечити їх повністю знаннями про тип і масштаб надзвичайних ситуацій, у які вони можуть потрапити, а також механізмами для координації. Персоналу аварійної служби потрібно надавати інформацію, необхідну для полегшення їхньої участі в діяльності щодо реагування.

Процедури у надзвичайних ситуаціях мають враховувати:

- ідентифікацію потенційних надзвичайних ситуацій і місць їх виникнення;
- детальну інформацію про те, як повинен діяти персонал під час надзвичайних ситуацій (зокрема дії, які необхідно виконати співробітникам, що працюють поза робочим місцем, підрядникам і відвідувачам);
- процедури евакуації;
- обов'язки і повноваження персоналу, на який покладено функції негайного реагування у разі виникнення надзвичайної ситуації (наприклад, пожежники, медперсонал та фахівці з ліквідації наслідків аварії);
- взаємодію і зв'язок з аварійними службами;
- зв'язок між співробітниками (як на робочому місці, так і за його межами), регульованими органами та іншими зацікавленими сторонами (наприклад, сім'єю, сусідами, місцевими жителями, засобами масової інформації);
- інформацію, необхідну для екстреного реагування (інженерний план заводу, ідентифікацію і розташування обладнання аварійного реагування та небезпечних матеріалів, вимкнення комунікацій, контактну інформацію для аварійно-рятувальних служб).

4.4.7.4 Обладнання аварійного реагування

Організація повинна визначити та переглянути обладнання аварійного реагування і потребу в матеріалах.

Обладнання аварійного реагування і матеріали можуть бути необхідні для виконання різних функцій у разі виникнення надзвичайних ситуацій, таких як евакуація, виявлення викидів, пожеж, хімічний/біологічний/радіологічний моніторинг, комунікація, ізоляція, локалізація, укриття, особистий захист, дезактивація, медичне обстеження та лікування.

Необхідно, щоб обладнання аварійного реагування було доступне в достатній кількості та зберігалося в доступних і надійних місцях, було захищено від пошкоджень. Це обладнання потрібно регулярно перевіряти і/або тестувати для забезпечення його справності у разі виникнення надзвичайної ситуації.

Особливу увагу треба звернути на обладнання та матеріали, що використовують для захисту персоналу в надзвичайних ситуаціях. Людей необхідно поінформувати про обмеження індивідуального захисту та навчити їх правильному використанню.

Тип, кількість і місце(-я) зберігання для аварійно-рятувального обладнання і матеріалів необхідно оцінювати як частину огляду та тестування порядку дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

4.4.7.5 Навчання порядку реагування на надзвичайні ситуації

Персонал повинен бути навчений, як діяти у разі виникнення надзвичайної ситуації та евакуації (див. 4.4.2).

Організація повинна визначити потребу у професійній підготовці персоналу, на який покладено обов'язки у разі виникнення надзвичайних ситуацій, та забезпечити це навчання. Персонал аварійної служби повинен залишатися компетентним і здатним виконувати покладені на нього обов'язки.

Необхідність перепідготовки або інших консультацій повинна бути визначена під час здійснення модифікацій, які впливають на аварійне реагування.

4.4.7.6 Періодичне тестування процедур реагування на надзвичайні ситуації

Періодичне тестування процедур реагування у надзвичайних ситуаціях необхідно проводити для впевненості в тому, що організація і зовнішні аварійні служби можуть належно реагувати на надзвичайні ситуації, запобігати наслідкам, пов'язаним з ГіБП, або пом'якшувати їх.

У разі необхідності до тестування процедур реагування у надзвичайних ситуаціях потрібно залучати зовнішні служби аварійного обслуговування, розробити ефективні робочі відносини. Це може поліпшити взаємодію і співпрацю під час надзвичайної ситуації.

Тренування дій у надзвичайних ситуаціях можна використовувати для оцінювання процедур реагування, обладнання та навчання, а також підвищити загальний рівень обізнаності щодо протоколів реагування на надзвичайні ситуації. Внутрішні сторони (наприклад, працівники) і зовнішні сторони (наприклад, співробітники пожежної служби) можна залучати до навчання для підвищення обізнаності та розуміння процедур реагування на надзвичайні ситуації.

Організація повинна вести записи щодо тренування дій у надзвичайних ситуаціях. Інформація, яку потрібно записувати, містить опис ситуації та сфери застосування тренування, хронологію подій, дій і зауваги про будь-які значні досягнення або проблеми. Цю інформацію повинні переглядати працівники, що планують навчання, та учасники, щоб мати зворотний зв'язок і рекомендації стосовно поліпшення.

Примітка. У 4.4.7 OHSAS 18001:2007 зазначено: «у разі необхідності» процедури дій у надзвичайних ситуаціях потрібно періодично тестувати. Це означає, що таку перевірку має бути проведено, якщо її можливо провести.

4.4.7.7 Огляд і перегляд порядку дій у надзвичайних ситуаціях

Згідно з вимогами 4.4.7 OHSAS 18001:2007 організація повинна періодично переглядати свою готовність до надзвичайних ситуацій та процедур(-и) реагування. Приклади, коли це можна зробити:

- згідно з графіком, що його визначила організація;
- під час аналізування системи управління;
- згідно з організаційними змінами;
- як результат управління змінами, коригувальних дій або попереджувальних заходів (див. 4.5.3);
- відповідно до подій, які активізували процедури реагування на надзвичайні ситуації;
- відповідно до навчання чи тестування, яке виявляє недоліки у аварійному реагуванні;
- відповідно до змін у правових та інших вимогах;
- згідно із зовнішніми змінами, що впливають на порядок дій у разі виникнення надзвичайної ситуації.

Під час внесення змін до процедур(-и) підготовки та аварійного реагування про ці зміни потрібно повідомити персонал і ті сторони, функції яких піддаються впливу змін; потрібно також оцінити необхідність підготовки відповідно до змін.

4.5 Перевіряння

4.5.1 Моніторинг та вимірювання характеристик діяльності

Текст OHSAS 18001

Організація повинна розробити, запровадити та підтримувати в робочому стані методику(-и) щодо моніторингу та вимірювання характеристик діяльності у сфері ГіБП на постійній основі.

Ця(-и) методика(-и) повинна(-и) передбачати:

- a) як якісні, так і кількісні вимірювання, відповідно до потреб організації; та
- b) моніторинг ступеня досягнення цілей організації у сфері ГіБП;
- c) моніторинг результативності засобів управління (як здоров'я, так і безпеки);
- d) попереджувальні вимірювання показників діяльності, які дають можливість проводити моніторинг відповідності програм ГіБП засобам управління та операційним критеріям;
- e) реактувальні вимірювання характеристик для моніторингу погіршення здоров'я, інцидентів (зокрема нещасні випадки, «небезпечні ситуації» тощо) та інших показників, які не відповідають вимогам системи ГіБП;
- f) реєстрування даних, результатів моніторингу та вимірювання, достатніх для забезпечення наступного аналізування коригувальних та запобіжних дій.

Якщо для проведення моніторингу та вимірювання потрібно обладнання, організація повинна створити та підтримувати у робочому стані методики для калібрування та технічного обслуговування цього обладнання. Записи щодо діяльності з калібрування, обслуговування та їх результати потрібно зберігати.

4.5.1.1 Загальні положення

Організація повинна мати системний підхід для вимірювання і моніторингу характеристик ГіБП на регулярній основі, як невід'ємну частину його загальної системи управління. Моніторинг охоплює збирання інформації — вимірювання або спостереження, з часом, використовуючи обладнання та технології, які були затверджені як придатні для відповідних цілей. Виміри можуть бути кількісні або якісні. Моніторинг та вимірювання можуть слугувати різним цілям системи управління ГіБП:

- відстеження прогресу стосовно виконання зобов'язань політики, досягнення цілей і задач, постійного поліпшення;
- моніторингу впливу для визначення застосовних правових та інших вимог, які приймає організація;
- моніторинг інцидентів, травм та хвороб;
- надання даних для оцінювання ефективності операційного управління або для оцінювання необхідності змін, або введення нового контролю (див. 4.3.1);
- надання даних для активного і реактивного ступеня характеристик ГіБП організації;
- надання даних для оцінювання характеристик системи управління ГіБП;
- надання даних для оцінювання компетентності.

Для досягнення цих цілей організація повинна планувати, що буде вимірювати, де і коли вона повинна виміряти, які методи вимірювання потрібно використовувати і вимоги щодо компетентності осіб, які будуть виконувати вимірювання (див. 4.4.2). Щоб зосередити ресурси на найважливіших вимірюваннях, організація повинна визначити характеристики процесів і дій, які можна виміряти, і вимірювання, які забезпечують найкориснішою інформацією. Організація повинна встановити процедуру(-и) для вимірювання характеристик і моніторингу, щоб забезпечити узго-дженість вимірювань та підвищити надійність отриманих даних.

Результати вимірювань і моніторингу потрібно проаналізувати та використати для визначення досягнень і зон, які потребують коригування або поліпшення.

Організації треба використовувати як реактивні, так і проактивні засоби вимірювання та моніторингу, але в першу чергу треба зосередити увагу на проактивних вимірюваннях, щоб вдосконалити характеристики і зменшити травмування.

a) приклади проактивних засобів:

- оцінювання відповідності правовим та іншим вимогам;
- ефективність використання результатів оглядів або інспекцій рівня безпеки на робочому місці;
- оцінювання ефективності навчання у сфері ГіБП;
- використання спостережень за поведінкою у сфері ГіБП;
- використання опитування загальних вражень для оцінювання культури і рівня задоволеності потреб співробітників у сфері ГіБП;
- ефективне використання результатів внутрішніх і зовнішніх аудитів;
- дотримання графіків правових та інших перевірок;

- ступінь реалізації програм(-и) (див. 4.3.3);
 - ефективність процесу участі робітників;
 - використання медичних обстежень;
 - моделювання та моніторинг впливу;
 - бенчмаркінг кращого досвіду у сфері ГіБП;
 - оцінювання трудової активності;
- б) приклади реактивних заходів:
- моніторинг погіршення стану здоров'я;
 - виникнення та серйозність інцидентів та захворюваності;
 - показники витрат часу, пов'язаних з інцидентами та захворюваннями;
 - дії, необхідні для оцінювання регулівних органів;
 - дії після отримання зауваг від зацікавлених сторін.

4.5.1.2 Обладнання для моніторингу та вимірювання

Обладнання для моніторингу та вимірювання у сфері ГіБП має бути придатним, відповідним і доречним для вимірювання експлуатаційних характеристик ГіБП.

Для забезпечення вірогідності результатів, обладнання для моніторингу та вимірювання умов ГіБП (наприклад, насоси для взяття контрольних проб, вимірювачі рівню шуму, устаткування для виявлення токсичного газу тощо) потрібно зберігати у належному робочому стані, калібрувати або повіряти і, за необхідності, коригувати його відповідно до міжнародних чи національних еталонів. Якщо таких стандартів немає, основу, яку використано для калібрування, має бути записано.

Якщо програмне забезпечення або комп'ютерні системи використовують для збирання, аналізування або моніторингу даних одночасно, і можуть вплинути на точність характеристик ГіБП, перед використанням їх необхідно перевірити на придатність.

Потрібно обирати відповідне обладнання і використовувати так, щоб отримувати точні й вірогідні результати. Це може містити підтвердження відповідності методів відбирання проб та місць відбору або умов, за яких устаткування будуть використовувати в особливий спосіб.

Статус калібрування засобів вимірювання має бути чітко визначено для користувачів. Обладнання для вимірювання показників ГіБП, статус калібрування якого невідомо або про яке відомо, що воно не проходило калібрування, не треба використовувати. Крім того, його потрібно відсторонити від використання і чітко маркувати, щоб запобігти випадковому використанню.

Калібрування і технічне обслуговування має проводити компетентний персонал (див. 4.4.2).

4.5.2 Оцінювання дотримання правових вимог

Текст OHSAS 18001

4.5.2.1 Згідно зі своїм зобов'язанням щодо дотримання відповідності (див. 4.2 с)) організація повинна розробити, запровадити та підтримувати методику(-и) періодичного оцінювання дотримання відповідності застосовним правовим вимогам (див. 4.3.2).

Організація повинна зберігати записи результатів періодичного оцінювання.

Примітка. Частота періодичного оцінювання може відрізнятися для різних правових вимог.

4.5.2.2 Організація повинна оцінювати дотримання відповідності іншим вимогам, які вона прийняла (див. 4.3.2).

Організація може об'єднати це оцінювання з оцінюванням дотримання відповідності правовим вимогам, про які йдеться у 4.5.2.1, або розробити окрему(-и) методику(-и).

Організація повинна зберігати записи результатів періодичного оцінювання.

Примітка. Частота періодичного оцінювання може відрізнятися для різних вимог, прийнятих організацією.

Організація повинна розробити, впровадити і підтримувати методику періодичного оцінювання відповідності правовим або іншим вимогам, що застосовні до ризиків ГіБП, як частини своїх зобов'язань щодо дотримання відповідності.

Оцінювання відповідності організації має виконувати компетентний персонал організації та/чи із залученням зовнішніх ресурсів.

Для оцінювання відповідності можна використовувати різні входи, зокрема:

- аудити;
- результати регулівних перевірок;
- аналізування правових та інших вимог;
- огляди документів і/або врахування інцидентів і оцінювання ризику;
- інтерв'ю;
- перевірки об'єктів, обладнання та площі;
- проектні або робочі огляди;
- аналізування пробних результатів моніторингу та тестування;
- тури по об'єктах і/або прями спостереження.

Процеси організації з оцінювання відповідності можуть залежати від її характеристик (розміру, структури та складності). Оцінювання відповідності може охоплювати одну або кілька правових вимог. Частота оцінювання може змінюватися залежно від таких чинників, як: попереднє оцінювання характеристик або дотримання конкретних правових вимог. Організація може обирати окремі вимоги для оцінювання відповідності в різний час або різну частоту, за необхідності.

Програма оцінювання відповідності може поєднуватися з іншими оцінювальними діями. Це можуть бути аудити системи управління, екологічні аудити або перевірки гарантії якості.

Так само організація повинна періодично оцінювати відповідність іншим вимогам, які вона підтримує (для подальших вказівок за іншими вимогами див. 4.3.2). Організація може створити окремий процес для проведення такого оцінювання або може об'єднати його з оцінюванням відповідності правовим вимогам (див. вище) зі своїми процесами управлінського огляду (4.6) або іншими процесами оцінювання.

Необхідно вести облік результатів періодичного оцінювання відповідності правовим або іншим вимогам.

4.5.3 Розслідування інцидентів, невідповідність, коригувальні та запобіжні дії

4.5.3.1 Розслідування інцидентів

Текст OHSAS 18001

Організація повинна розробити, запровадити та підтримувати методику(-и) для запису, розслідування й аналізування інцидентів, щоб:

- a) визначати основні недоліки ГіБП й інші чинники, які можуть бути причиною або сприяти інцидентам;
- b) визначати потребу в коригувальних діях;
- c) визначати можливості запобіжних дій;
- d) визначати можливості для постійного поліпшення;
- e) інформувати про результати таких розслідувань.

Розслідування потрібно проводити своєчасно.

Усі ідентифіковані потреби в коригувальних діях або можливості для запобіжних дій потрібно розглядати згідно з положеннями відповідних частин 4.5.3.2.

Результати розслідувань інцидентів має бути задокументовано та збережено.

Розслідування інцидентів є важливим інструментом для запобігання повторенню інцидентів і виявлення можливостей для поліпшення. Його також можна використовувати для підвищення загальної інформованості щодо ГіБП на робочому місці.

Організація повинна встановити методику(-и) для звітності, розслідування та аналізу інцидентів. Мета методик(-и) полягає в наданні структурованого, пропорційного та своєчасного підходу до визначення і вирішення основних причин інциденту.

Усі інциденти потрібно розслідувати. Організація повинна прагнути запобігати приховуванню інцидентів. Для визначення характеристик, необхідних ресурсів і пріоритетності розслідування інциденту треба враховувати:

- фактичні результати та наслідки інциденту;
- частоту таких інцидентів та їхні можливі наслідки.

Під час розробляння цих методик організація повинна розглядати таке:

- необхідність спільного розуміння і визнання того, що являє собою «інцидент» (див. 3.9) і можливі переваги від розслідування;
- звітність повинна охоплювати всі типи інцидентів, а саме великі та дрібні аварії, надзвичайні ситуації, помилки, прояви поганого стану здоров'я, а також ті, які виникають протягом певного періоду (наприклад, вплив);
- необхідність задовольняти будь-які правові вимоги, що стосуються звітності й розслідування інцидентів, наприклад ведення реєстру нещасних випадків;
- визначення розподілу обов'язків і повноважень для звітності про інциденти і подальші розслідування;
- необхідність негайних дій для роботи з неминучими ризиками;
- необхідність неупередженості та об'єктивності для розслідування;
- необхідність зосередження уваги на визначенні причинних чинників;
- переваги залучення тих, хто володіє знаннями щодо інциденту;
- визначення вимог для проведення та обліку різних етапів розслідування, таких як:
 - своєчасне збирання фактів та доказів;
 - аналізування результатів;
 - інформування про необхідність будь-яких визначених коригувальних заходів і/або запобіжних дій;
 - забезпечення зворотного зв'язку під час ідентифікування небезпек, оцінювання ризиків, реагування на надзвичайні ситуації, вимірювання, моніторингу та управлінського аналізу характеристик ГіБП.

Працівники, обов'язком яких є розслідування інцидентів, повинні бути компетентні (див. 4.4.2).

Результати розслідування інцидентів мають відповідати положенням 4.5.3.1 від а) до е) OHSAS 18001:2007.

4.5.3.2 Невідповідність, коригувальні та запобіжні дії

Текст OHSAS 18001

Організація повинна розробити, запровадити та підтримувати методика(-и) стосовно фактичних і потенційних невідповідностей та застосування коригувальних і запобіжних дій. Методика(-и) повинна(-і) встановлювати вимоги щодо:

- а) ідентифікування та усунення невідповідностей і виконання дій для послаблення їхніх впливів на ГіБП;
- б) досліджування невідповідностей, визначення їхніх причин і виконання дій, щоб уникнути повторення;
- в) оцінювання потреби в діях для запобігання невідповідностям і виконання відповідних дій, що унеможливають їх виникнення;
- г) реєстрування та інформування результатів виконаних коригувальних і запобіжних дій, які застосовували; та
- е) аналізування дієвості виконаних коригувальних та запобіжних дій, які застосовували.

Якщо коригувальні та запобіжні дії визначають нові або змінені небезпеки чи то потреби в нових або змінених заходах управління, методика повинна вимагати, щоб було вироблено оцінку ризиків до запропонованих дій щодо їх запровадження.

Усі коригувальні або запобіжні дії, які застосовано для усунення причин фактичних або потенційних невідповідностей, повинні відповідати масштабу проблем та бути однаковими з відповідними ризиками ГіБП.

Організація повинна забезпечити внесення будь-яких необхідних змін до документації системи управління ГіБП.

Щоб система управління ГіБП була ефективною постійно, організація повинна мати методику(-и) для ідентифікації фактичних та потенційних невідповідностей, вносити виправлення і виконувати коригувальні та запобіжні дії бажано до виникнення проблеми. Організація може встановити окремі процедури для здійснення коригувальних та запобіжних дій або одну спільну процедуру.

Невідповідність — це невиконання вимоги. Вимога може бути виражена відповідно до системи управління OHSAS 18001 або в умовах характеристик ГіБП. Приклади питань, які можуть призвести до невідповідностей охоплюють:

- а) для характеристик системи управління ГіБП
 - нездатність вищого керівництва продемонструвати прихильність;
 - нездатність установити цілі у сфері ГіБП;
 - нездатність визначити обов'язки, необхідні системі управління ГіБП, зокрема такі, як досягнення цілей;
 - нездатність періодично оцінювати відповідність правовим вимогам;
 - нездатність забезпечити задоволення потреб у навчанні;
 - застаріла або невідповідна документація;
 - нездатність забезпечувати інформування;
- б) для характеристик ГіБП
 - нездатність впроваджувати заплановану програму досягнення цілей для поліпшення;
 - постійна нездатність досягати поліпшення характеристик цілей;
 - нездатність відповідати правовим або іншим вимогам;
 - невиконання зобов'язання з реєстрування інцидентів;
 - нездатність своєчасно впроваджувати коригувальні дії;
 - постійний високий рівень захворюваності або травмування, які не розглядають;
 - відхилення від процедур ГіБП;
 - впровадження нових матеріалів або процесів без проведення відповідного оцінювання ризику.

Вхідні дані для коригувальних та запобіжних дій можна визначити з результатів:

- періодичних випробувань порядку дій у надзвичайних ситуаціях;
- розслідування інцидентів;
- внутрішніх або зовнішніх аудитів;
- періодичного оцінювання відповідності;
- моніторингу характеристик;
- технічного обслуговування;
- раціоналізаторських пропозицій працівників та опитування думки співробітників/дослідження рівня задоволеності;
- оцінювання впливів.

Ідентифікацію невідповідностей потрібно зробити частиною індивідуальних обов'язків (див. 4.4.1) осіб, залучені найбільше до роботи, пов'язаної з виявленням потенційних чи поточних проблем.

Коригувальні дії — дії, спрямовані на усунення основних причин виявлених невідповідностей або інцидентів з метою запобігання їх повторенню.

Після визначення невідповідності її потрібно розслідувати для визначення причин(-и), отже, коригувальні дії можуть бути спрямовані на відповідну частину системи. Організація повинна розглянути, які дії необхідні для вирішення проблеми і/або які має бути зроблено зміни, щоб виправити ситуацію. Необхідно, щоб результат і термін таких дій відповідали характеру і масштабам невідповідності та ризику у сфері ГіБП.

Запобіжні дії — дії, спрямовані на усунення основних причин потенційної невідповідності або потенційних небажаних ситуацій з метою запобігання виникненню події.

Якщо потенційну проблему визначено, але немає фактичних невідповідностей, потрібно вжити запобіжних заходів, використовуючи підхід, подібний до того, що використовують під час коригувальних дій. Потенційні проблеми можна визначити з використанням таких методів, як екстраполяція коригувальних дій фактичних невідповідностей в інших схожих сферах, де проводять подібні заходи або аналізування небезпек.

Організація повинна впевнитися, що:

- запропоновані коригувальні або запобіжні дії буде прийнято лише після попереднього оцінювання ризиків, якщо нові або змінені небезпеки, потребу в новому або зміненому контролюванні визначено;

- коригувальні й запобіжні дії буде реалізовано;
- виконують запис результатів коригувальних та запобіжних дій і консультування щодо них;
- наявна послідовність розгляду ефективності вжитих заходів.

4.5.4 Управління записами

Текст OHSAS 18001

Організація повинна встановити та вести записи, необхідні для демонстрації відповідності вимогам своєї системи управління ГіБП та вимогам цього стандарту, а також досягнутих результатів.

Організація повинна розробити, запровадити та підтримувати методика(-и) щодо ідентифікування, накопичування, захисту, пошуку, зберігання та вилучення протоколів.

Потрібно, щоб протоколи завжди були розбірливими, придатними для ідентифікування та простежування.

Записи потрібно зберігати, щоб продемонструвати, що система управління ГіБП організації є ефективною та здійснюється управління ризиками у сфері ГіБП організації.

Записи, які можуть демонструвати відповідність вимогам:

- звіти оцінювання дотримання правових та інших вимог;
- ідентифікування небезпек, оцінювання ризику та управління ризиками;
- звіти про моніторинг характеристик ГіБП;
- калібрування і технічне обслуговування обладнання, використовуваного для моніторингу характеристик ГіБП;
- звіти про коригувальні та запобіжні дії;
- доповіді про обстеження у сфері ГіБП;
- звіти про навчання та відповідні записи щодо оцінювання компетентності;
- звіт щодо аудиту системи управління ГіБП;
- облік участі та консультування;
- облік інцидентів;
- звіт про реагування на інцидент;
- протоколи засідань стосовно ГіБП;
- звіти про спостереження за станом здоров'я;
- звіт стосовно технічного обслуговування засобів індивідуального захисту (ЗІЗ);
- доповіді про навчання порядку реагування на надзвичайні ситуації;
- звіт щодо огляду системи управління.

Записи і дані потрібно зберігати для полегшення їх подальшого використання, наприклад для моніторингу та аналізування діяльності, для виявлення тенденцій щодо прийняття запобіжних дій тощо.

Під час визначання належного контролю для записів організація повинна брати до уваги будь-які застосовні правові вимоги, питання конфіденційності (особливо пов'язані з персоналом), вимоги щодо зберігання/доступу/видалення/резервного копіювання і використання електронних записів.

Для електронних записів потрібно враховувати необхідність використання антивірусних систем та резервного зберігання даних.

4.5.5 Внутрішній аудит

Текст OHSAS 18001

Організація повинна забезпечити проведення внутрішніх аудитів системи управління гігієною та безпекою праці в заплановані проміжки часу, щоб:

- a) визначити, чи дійсно система управління ГіБП:
 - 1) відповідає запланованим заходам щодо управління ГіБП, зокрема вимогам цього стандарту;
 - 2) належним чином впроваджена та підтримувана;
 - 3) результативна в досягненні політики та цілей організації.
- b) подати керівництву організації інформацію про результати аудитів.

Програму(-и) аудиту організація повинна планувати, розробляти, виконувати та підтримувати, базуючись на результатах оцінювання ризику діяльності організації, а також на результатах попередніх аудитів.

Потрібно розробити, запровадити та підтримувати методика(-и) проведення аудиту, яка(-и) встановлює(-ють):

- a) відповідальності, компетенції та вимоги щодо планування і проведення аудитів, звітності про результати аудитів і зберігання відповідних протоколів,
- b) критерії та сферу аудиту, періодичність і методи проведення аудиту.

Потрібно, щоб вибирання аудиторів і проведення аудитів забезпечувало об'єктивність і неупередженість процесу аудиту.

4.5.5.1 Загальні положення

Організація може використовувати аудит для оглядання та оцінювання характеристик і ефективності її системи управління ГіБП.

Потрібно встановити програму внутрішнього аудиту системи управління ГіБП для вивчення відповідності системи управління ГіБП організації вимогам OHSAS 18001.

Заплановані аудити системи управління ГіБП повинен здійснювати персонал організації та/чи зовнішній персонал, який обрала організація для встановлення, чи систему управління впроваджено і належно підтримано. Особи, обрані для проведення аудитів системи управління ГіБП, повинні бути компетентними, їх обирають так, щоб забезпечити об'єктивність і неупередженість під час аудиту.

Примітка. Загальні принципи та методика, описані в ISO 19011, застосовують для аудиту системи управління ГіБП.

4.5.5.2 Створення програми аудиту

Реалізація програми внутрішнього аудиту має охоплювати:

- інформування щодо програми аудиту зацікавлених сторін;
- установа і підтримання вибору аудиторів та аудиторських груп;
- забезпечення ресурсами, необхідними для програми аудиту;
- планування, координування і встановлення графіків аудитів;
- забезпечення встановлення, впровадження та підтримання аудиторських процедур;
- контролювання записів аудиторської діяльності;
- забезпечення звітності про результати аудиту та подальші дії.

Примітка. Зазначене вище наведено згідно з 5.4 ISO 19011:2002.

Програму аудиту має бути засновано на результатах оцінювання ризику діяльності організації та на результатах попередніх перевірок. Результати оцінювання ризику (див. 4.3.1) треба застосовувати як настанови для організації під час визначення частоти перевірок окремих видів діяльності, зон або функцій та визначення частин системи управління, що потребують уваги.

Аудит системи управління ГіБП має охоплювати всі зони та види діяльності в рамках системи управління ГіБП (див. 4.1) та оцінювання відповідності OHSAS 18001.

Частота і масштаб аудиту системи управління ГіБП мають бути пов'язані з ризиками невідповідності різних елементів системи управління ГіБП, з наявними даними про характеристики системи управління ГіБП, з результатами аналізу управлінської роботи та з рівнем змін системи управління ГіБП або організаційної діяльності.

4.5.5.3 Внутрішня аудиторська діяльність

Аудити системи управління ГіБП потрібно проводити відповідно до програми аудиту. Організації доцільно розглянути питання щодо проведення додаткових аудитів:

- у разі виникнення змін в оцінюванні небезпек та ризиків;
- за результатами попередніх аудитів;
- залежно від типу інцидентів або у разі збільшення частоти їх виникнення;
- за визначення обставин, що вказують на необхідність аудиту.

Внутрішній аудит зазвичай охоплює такі заходи:

- ініціювання аудиту;
- перевіряння документів та їх підготування до аудиту;
- проведення аудиту;

- підготування аудиторських записів та інформування;
- завершення аудиту та подальші дії.

Примітка. Зазначене вище наведено згідно з 6.1 ISO 19011:2002.

4.5.5.4 Ініціювання аудиту

Наведені нижче дії зазвичай використовують для ініціювання аудиту:

- визначення цілей, масштабу та критеріїв аудиту.

Примітка. Критерії аудиту — посилання, з якими порівнюють дані аудиту, наприклад OHSAS 18001, політика у сфері ГіБП та процедури;

— вибір відповідних аудиторів та аудиторської команди, беручи до уваги необхідність забезпечення об'єктивності та неупередженості;

- визначення методики аудиту;

— узгодження планів аудиту з організацією, що підлягає перевірці, та з іншими особами, які будуть брати участь в аудиті.

Визначення будь-яких застосовних на робочому місці правил ГіБП як важливої частини цих процесів. Інколи аудиторам може знадобитися додаткове навчання і/або необхідність відповідати додатковим вимогам (наприклад, носіння спеціалізованих засобів індивідуального захисту (ЗІЗ)).

4.5.5.5 Вибір аудиторів

Одна або кілька осіб може проводити аудити системи управління ГіБП. Командний підхід може розширити участь та покращити співробітництво. Командний підхід може також дозволити використовувати ширше коло спеціальних навичок галузевої компетенції індивідуальним аудиторам.

Для того, щоб забезпечити незалежність, об'єктивність і неупередженість, аудитори не повинні перевіряти свою власну роботу.

Аудитори повинні розуміти своє завдання і бути компетентними у його виконанні. Аудитори повинні бути ознайомлені з небезпеками та ризиками у сфері ГіБП тих зон, які вони перевіряють, і з будь-якими чинними правовими або іншими вимогами. Вони повинні мати досвід і знання щодо відповідних критеріїв аудиту та діяльності, аудит яких вони проводять для оцінювання характеристик і визначення недоліків.

4.5.5.6 Перевіряння документів та їх підготування до аудиту

Перед проведенням аудиту аудитори повинні розглянути відповідні документи і записи системи управління ГіБП, а також результати попередніх аудитів. Організація повинна використати цю інформацію для планування аудиту.

Документація, яку можуть розглянути, охоплює:

- інформацію про обов'язки та повноваження (наприклад, організаційна структура);
- декларацію політики у сфері ГіБП;
- цілі та програму(-и) ГіБП;
- методики аудиту системи управління ГіБП;
- методики та інструкції у сфері ГіБП;
- ідентифікацію небезпек, оцінювання ризиків і результатів контролю за ризиками;
- застосовні правові та інші вимоги;
- звіти щодо інцидентів, невідповідностей та коригувальних дій.

Об'єм документації, яку буде розглянуто, і деталі, представлені у планах аудиту, мають відображати сферу і складність аудиту. Плани аудиту мають охоплювати:

- цілі аудиту;
- критерії аудиту;
- методологію аудиту;
- сферу аудиту і/або призначеність;
- розклад аудиту;
- повноваження та обов'язки різних учасників аудиту.

Інформація про планування аудиту може міститися в більше ніж одному документі. Основна увага має приділятися наданню адекватної інформації для здійснення аудиту.

Якщо до процесу аудиту необхідно залучити інші сторони (наприклад, представника персоналу), це повинно бути зазначено в планах аудиту.

4.5.5.7 *Проведення аудиту*

Наведені нижче види діяльності є типовими частинами аудиту:

- інформування під час аудиту;
- збирання і перевіряння інформації;
- оброблення результатів аудиту та формулювання висновків.

Залежно від сфери та складності аудиту може виникнути необхідність налагодити формальні механізми інформування під час аудиту. Аудиторська група повинна своєчасно повідомити організацію про:

- плани аудиту;
- статус аудиторської діяльності;
- будь-які проблеми, що виникли під час аудиту;
- аудиторські висновки.

Щодо планів аудиту може бути поінформовано на вступній нараді. Результати і висновки аудиту потрібно повідомляти на заключній нараді.

Потрібно негайно повідомляти про отримані під час аудиту дані щодо можливих ризиків, які передбачають прийняття термінових заходів.

Під час проведення аудиту інформація, пов'язана з цілями, сферою та критеріями, повинна бути отримана за допомогою відповідних методів. Методи будуть залежати від характеру здійснення аудиту системи управління ГіБП.

Необхідно, щоб аудит визначав репрезентативну вибірку важливих дій, що їх перевіряють, і опитування відповідного персоналу. Це може охоплювати опитування окремих працівників, представників персоналу і відповідного зовнішнього персоналу, наприклад підрядників.

Необхідно вивчити відповідну документацію, звіти й результати.

По можливості перевірки мають входити до процедур аудиту системи управління ГіБП, щоб допомогти уникнути неправильного тлумачення або неправильно зібраних даних, інформації або інших записів.

Аудиторські дані потрібно оцінити згідно з критеріями аудиту для сприяння обробленню результатів та висновків аудиту. Необхідно, щоб дані аудиту було перевірено та задокументовано.

4.5.5.8 *Підготування аудиторського звіту та інформування щодо нього*

Результати аудиту системи управління ГіБП потрібно записувати і повідомляти керівництву в установленій строк.

Зміст остаточного аудиторського звіту щодо перевірки системи управління ГіБП має бути чітким, конкретним і повним. Його повинен датувати і підписати аудитор.

Звіт має містити такі елементи, як:

- цілі та сфера аудиту;
- інформація про плани аудиту (ідентифікування членів аудиторської групи і представників організації, яку перевіряють, дати аудиту та ідентифікування зон, що піддають аудиту);
- ідентифікування довідкових документів та інших критеріїв аудиту, використані для проведення аудиту (наприклад, OHSAS 18001, методики ГіБП);
- детальна інформація про виявлені невідповідності;
- будь-які важливі зауваги про ступінь системи управління ГіБП:
 - відповідає запланованим заходам;
 - належно впроваджено та підтримано;
 - досягнення встановленої політики й цілей у сфері ГіБП.

Про результати аудиту системи управління ГіБП якнайшвидше потрібно поінформувати всі зацікавлені сторони для прийняття необхідних коригувальних дій.

Потрібно враховувати вимоги конфіденційності у разі надання інформації, що міститься у звітах аудиту системи управління ГіБП.

4.5.5.9 *Завершення аудиту та подальші дії*

У разі виникнення потреби треба аналізувати результати аудиту і вжити ефективних коригувальних заходів.

Подальший моніторинг результатів аудиту потрібно проводити для забезпечення розгляду визначених невідповідностей.

Вище керівництво має розглянути висновки і рекомендації аудиту системи управління ГіБП і, за необхідності, вчасно вжити відповідних заходів.

4.6 Аналізування з боку керівництва

Текст OHSAS 18001

Найвище керівництво організації повинно з установленою періодичністю аналізувати систему управління ГіБП організації для забезпечення її постійної придатності, адекватності та дієвості. Потрібно, щоб аналізування охоплювало оцінювання можливостей щодо поліпшування та потреби внесення змін до системи ГіБП, зокрема щодо політики ГіБП та цілей і завдань. Протоколи проведеного найвищим керівництвом аналізування потрібно зберігати.

Потрібно, щоб вхідні дані аналізування з боку керівництва охоплювали:

- a) результати внутрішніх аудитів і оцінювань дотримання відповідності правовим вимогам та іншим вимогам, які організація зобов'язується виконувати;
- b) результати участі та консультування (див. 4.4.3);
- c) інформацію від зовнішніх зацікавлених сторін, зокрема реакцію на скарги;
- d) результативність організації у сфері ГіБП;
- e) ступінь досягнення цілей і виконання завдань;
- f) статус розслідування інцидентів, коригувальних та запобіжних дій;
- g) дії за результатами попереднього аналізування з боку керівництва;
- h) змінення обставин, зокрема зміни в правових та інших вимогах, стосовно аспектів гігієни та безпеки праці;
- i) рекомендації щодо поліпшування.

Вихідні дані аналізування з боку керівництва потрібно погоджувати із зобов'язаннями організації щодо постійного поліпшення і вони повинні містити всі рішення та дії, пов'язані з можливими змінами в:

- a) характеристиках діяльності у сфері ГіБП;
- b) політиці та цілях у сфері ГіБП;
- c) ресурсах, та
- d) інших елементах системи управління ГіБП.

Відповідні результати аналізування з боку керівництва повинні бути доступними для консультування й обміну інформацією (див. 4.4.3).

Аналізування з боку керівництва має бути спрямовано на загальні характеристики системи управління ГіБП, враховуючи:

- придатність (чи є система відповідною організації; залежно від її розміру, характеру ризиків тощо);
- адекватність (чи всебічно розглянуто систему через цілі та політику у сфері ГіБП організації);
- ефективність (дієвість) (чи досягнуто бажаних результатів).

Аналізування з боку вищого керівництва потрібно виконувати регулярно (наприклад, щоквартально, раз на півроку або раз на рік) за допомогою нарад або інших засобів інформування. У разі потреби часткові управлінські огляди діяльності системи управління ГіБП можна проводити частіше. Різні огляди можуть відображати різні елементи загального аналізування з боку керівництва.

Призначена керівництвом особа (див. 4.4.1) несе відповідальність за наданням вищому керівництву на розгляд звітів про загальні характеристики системи управління ГіБП.

Під час планування аналізування з боку керівництва потрібно звернути увагу на:

- теми обговорення;
- осіб, які повинні брати участь для забезпечення ефективності огляду (вище керівництво, менеджери, спеціальні радники у сфері ГіБП, інший персонал);
- обов'язки окремих учасників стосовно огляду;
- інформацію, яку будуть аналізувати;
- те, як огляд буде записано.

У зв'язку з характеристиками ГіБП організації та наданням даних щодо досягнень задекларованих політикою зобов'язань із запобігання травмам і погіршанню стану здоров'я треба враховувати такі вхідні дані:

- звіти про надзвичайні ситуації (наявні або минулі);
- обстеження рівня задоволеності працівників;
- статистику інцидентів;
- результати інспекцій з метою регулювання;
- результати і/або рекомендації моніторингу та вимірювання;
- характеристики ГіБП підрядників;
- характеристики ГіБП доставлених продуктів і наданих послуг;
- інформацію про зміни у правових та інших вимогах.

Крім конкретних вхідних даних для аналізування з боку керівництва, які вимагає OHSAS 18001, також може бути розглянуто:

- доповіді окремих керівників щодо ефективності системи на місцях;
- звіти про поточну ідентифікацію небезпек, оцінювання ризиків та процеси управління ризиками;
- ефективність у досягненні планів підготовки у сфері ГіБП.

Крім результатів, які вимагає OHSAS 18001, також може бути розглянуто подробиці наведених нижче питань:

- придатність, адекватність та ефективність поточної ідентифікації небезпек, оцінювання ризиків і процесів управління ризиками;
- поточні рівні ризику та ефективність наявних контрольних заходів;
- достатність ресурсів (фінансових, кадрових, матеріальних);
- ступінь підготовленості до надзвичайної ситуації;
- оцінювання наслідків можливих змін у законодавстві або технології.

Залежно від рішень і дій, погоджених під час аналізування, потрібно також розглянути особливості та типи інформування щодо результатів огляду, визначити зацікавлені сторони, яким необхідно надати результати.

ДОДАТОК А
(довідковий)

**ВІДПОВІДНІСТЬ МІЖ OHSAS 18001:2007, ISO 14001:2004
ТА ISO 9001:2008**

Таблиця А.1 — Відповідність між OHSAS 18001:2007, ISO 14001:2004 та ISO 9001:2008

OHSAS 18001:2007		ISO 14001:2004		ISO 9001:2008	
—	Вступ до OHSAS 18001	—	Вступ до ISO 14001	0 0.1 0.2 0.3 0.4	Вступ до ISO 9001 Загальні положення Процесний підхід Зв'язок з ISO 9004 Сумісність з іншими системами управління
1	Сфера застосування	1	Сфера застосування	1 1.1 1.2	Сфера застосування Загальні положення Застосування
2	Нормативні посилання	2	Нормативні посилання	2	Нормативні посилання
3	Терміни та визначення понять	3	Терміни та визначення понять	3	Терміни та визначення понять

Продовження таблиці А.1

OHSAS 18001:2007		ISO 14001:2004		ISO 9001:2008	
4	Вимоги до системи управління ГіБП	4	Вимоги до системи екологічного керування	4	Система управління якістю
4.1	Загальні вимоги	4.1	Загальні вимоги	4.1 5.5 5.5.1	Загальні вимоги Відповідальність, повноваження та інформування Відповідальність і повноваження
4.2	Політика у сфері ГіБП	4.2	Екологічна політика	5.1 5.3 8.5.1	Зобов'язання керівництва Політика у сфері якості Постійне поліпшування
4.3	Планування	4.3	Планування	5.4	Планування
4.3.1	Ідентифікування небезпек, оцінювання ризиків та визначення засобів управління	4.3.1	Екологічні аспекти	5.2 7.2.1 7.2.2	Орієнтація на замовника Визначення вимог щодо продукції Критичне аналізування вимог щодо продукції
4.3.2	Правові та інші вимоги	4.3.2	Правові та інші вимоги	5.2 7.2.1	Орієнтація на замовника Визначення вимог щодо продукції
4.3.3	Цілі та програма(-и)	4.3.3	Цілі, завдання та програма(-и)	5.4.1 5.4.2 8.5.1	Цілі у сфері якості Планування системи управління якістю Постійне поліпшування
4.4	Запровадження та функціонування	4.4	Запровадження та функціонування	7	Виготовлення продукції
4.4.1	Ресурси, функційні обов'язки, відповідальність і повноваження	4.4.1	Ресурси, функційні обов'язки, відповідальність і повноваження	5.1 5.5.1 5.5.2 6.1 6.3	Зобов'язання керівництва Відповідальність і повноваження Представник керівництва Забезпечення ресурсами Інфраструктура
4.4.2	Компетентність, підготовленість і обізнаність	4.4.2	Компетентність, підготовленість і обізнаність	6.2.1 6.2.2	Загальні положення Компетентність, підготовленість і обізнаність
4.4.3	Інформування, участь і консультування	4.4.3	Інформування	5.5.3 7.2.3	Внутрішнє інформування Інформаційний зв'язок із замовниками
4.4.4	Документація	4.4.4	Документація	4.2.1	Загальні положення
4.4.5	Управління документацією	4.4.5	Контроль документації	4.2.3	Контроль документації
4.4.6	Операційний контроль	4.4.6	Операційний контроль	7.1 7.2	Планування виготовлення продукції Процеси, що стосуються замовників

Продовження таблиці А.1

OHSAS 18001:2007		ISO 14001:2004		ISO 9001:2008	
				7.2.1	Визначення вимог щодо продукції
				7.2.2	Критичне аналізування вимог щодо продукції
				7.3.1	Планування проектування та розробляння
				7.3.2	Вхідні дані проектування та розробляння
				7.3.3	Вихідні дані проектування та розробляння
				7.3.4	Критичне аналізування проекту та розробки
				7.3.5	Перевіряння проекту та розробки
				7.3.6	Затверджування проекту та розробки
				7.3.7	Контроль змін у проекті та розробці
				7.4.1	Процес закупівлі
				7.4.2	Інформація стосовно закупівлі
				7.4.3	Перевіряння закупленої продукції
				7.5	Виробництво та обслуговування
				7.5.1	Контроль виробництва та обслуговування
				7.5.2	Затверджування процесів виробництва та обслуговування
				7.5.5	Збереження продукції
4.4.7	Готовність до надзвичайних ситуацій і реагування на них	4.4.7	Готовність до надзвичайних ситуацій та реагування на них	8.3	Контроль невідповідної продукції
4.5	Перевіряння	4.5	Перевіряння	8	Вимірювання, аналізування та поліпшування
4.5.1	Моніторинг і вимірювання характеристик діяльності	4.5.1	Моніторинг і вимірювання	7.6	Контроль засобів моніторингу та вимірювального устаткування
				8.1	Загальні положення
				8.2.3	Моніторинг і вимірювання процесів
				8.2.4	Моніторинг і вимірювання продукції
				8.4	Аналізування даних
4.5.2	Оцінювання дотримання правових вимог	4.5.2	Оцінювання дотримання правових вимог	8.2.3	Моніторинг і вимірювання процесів
				8.2.4	Моніторинг і вимірювання продукції
4.5.3	Розслідування інцидентів, невідповідність, коригувальні та запобіжні дії				
4.5.3.1	Розслідування інцидентів	—			

Кінець таблиці А.1

OHSAS 18001:2007		ISO 14001:2004		ISO 9001:2008	
4.5.3.2	Невідповідність, коригувальні та запобіжні дії	4.5.3	Невідповідність, коригувальні та запобіжні дії	8.3 8.4 8.5.2 8.5.3	Контроль невідповідної продукції Аналізування даних Коригувальні дії Запобіжні дії
4.5.4	Контроль записів	4.5.4	Контроль записів	4.2.4	Контроль записів
4.5.5	Внутрішній аудит	4.5.5	Внутрішній аудит	8.2.2	Внутрішній аудит
4.6	Аналізування з боку керівництва	4.6	Аналізування з боку керівництва	5.1 5.6 5.6.1 5.6.2 5.6.3 8.5.1	Зобов'язання керівництва Критичне аналізування з боку керівництва Загальні положення Вхідні дані критичного аналізування Результати критичного аналізування Постійне поліпшування

ДОДАТОК В
(довідковий)

ВІДПОВІДНІСТЬ МІЖ OHSAS 18001, OHSAS 18002 ТА ILO-OSH:2001 «ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ГІГІЄНОЮ ТА БЕЗПЕКОЮ ПРАЦІ»

В.1 Вступ

Цей додаток визначає головну відмінність між основними положеннями ILO-OSH Міжнародної організації праці та документами OHSAS, а також дає порівнювальну оцінку їхніх відмінних вимог.

Треба зазначити, що ніяких суттєвих розбіжностей не виявлено.

Відповідно ті організації, які застосовують систему управління ГіБП, що відповідає OHSAS 18001, можуть бути впевнені, що їхня система управління ГіБП також буде сумісна з настановами, які містяться у загальних вимогах ILO-OSH.

Таблицю відповідності між окремими пунктами документів OHSAS та відповідними пунктами ILO-OSH наведено в В.4.

В.2 Короткий огляд

Загальні вимоги ILO-OSH мають дві головні цілі:

- допомагати країнам у формуванні національних структур для впровадження системи управління гігієною та безпекою праці;
- забезпечити окремі організації необхідною інформацією, щоб долучити елементи ГіБП до їхньої комплексної структури управління та політики.

OHSAS 18001 визначає вимоги системи управління ГіБП, яка дає можливість організації управляти ризиками та поліпшувати свою роботу. OHSAS 18002 дає рекомендації щодо впровадження OHSAS 18001. Документи OHSAS відповідають розділу 3 ILO-OSH (Загальні вимоги) «Системи управління безпекою та гігієною праці в організації».

В.3 Докладне аналізування розділу 3 загальних вимог ILO-OSH стосовно його відповідності документам OHSAS

В.3.1 Сфера застосування

Загальні вимоги ILO-OSH стосуються працівників. Стандарти серії OHSAS стосуються осіб, які перебувають під контролем організації та інших зацікавлених сторін, мають ширшу сферу застосування.

В.3.2 Моделі системи управління ГіБП

Моделі, які відображають головні елементи системи управління ГіБП, прямо відповідають загальним вимогам ILO-OSH та документам OHSAS.

В.3.3 Розділ 3.2 ILO-OSH. Участь працівників

У пункті 3.2.4 ILO-OSH рекомендовано: «Роботодавець повинен гарантувати створення й ефективне функціонування комісії з гігієни праці та безпеки, а також визнання відповідно до національних законів і практики представників з питань гігієни праці та безпеки працівників».

Пункт 4.4.3 OHSAS 18001:2007 містить вимогу про те, що організація повинна задокументувати процедури інформування, участі та консультування, а також залучати ширше коло зацікавлених сторін (через розширення сфери застосування документа).

В.3.4 Розділ 3.3 ILO-OSH. Відповідальність та звітність

У пункті 3.3.2 ILO-OSH (h) рекомендовано створити програми щодо профілактики та оздоровлення. Вимоги цього стандарту не потребують створення таких програм.

В.3.5 Розділ 3.4 ILO-OSH. Компетентність та навчання

Рекомендація пункту 3.4.4 ILO-OSH: «Навчання потрібно надавати всім працівникам безкоштовно та проводити, за можливості, протягом робочого часу» не є вимогою документів OHSAS.

В.3.6 Розділ 3.10.4 ILO-OSH. Постачання

Загальні вимоги ILO-OSH підкреслюють, що вимоги ГіБП організації мають бути охоплені специфікою купівлі та оренди.

Стандарти OHSAS установлюють вимоги до постачання стосовно оцінювання ризиків, ідентифікації правових вимог та встановлення операційного контролю.

В.3.7 Розділ 3.10.5 ILO-OSH. Підрядні роботи

ILO-OSH визначає кроки, яких має бути вжито для того, щоб вимоги організації щодо забезпечення ГіБП застосовували підрядники (також передбачає короткий виклад засобів, необхідних для забезпечення їх виконання). Це не визначено в OHSAS.

В.3.8 Розділ 3.12 ILO-OSH. Контроль над виробничими процесами, що пов'язані з травмами, uszkodженнями, хворобами, інцидентами, їх вплив на характеристики ГіБП

ILO-OSH не вимагає коригувальних чи попереджувальних заходів, здійснених через процеси оцінювання ризиків до їх впровадження, якими вони є в 4.5.3.2 OHSAS 18001:2007.

В.3.9 Розділ 3.13 ILO-OSH. Аудит

У ILO-OSH наведено рекомендації щодо вибору аудиторів. Документи OHSAS вимагають, щоб фахівці були незацікавленими та об'єктивними.

В.3.10 Розділ 3.16 ILO-OSH. Неперервне поліпшення

Це окремий пункт у загальних вимогах ILO-OSH. У ньому докладно розглянуто заходи, які необхідно взяти до уваги для досягнення неперервного поліпшення. Подібні заходи, які не мають відповідного розділу, докладно описано в усіх документах OHSAS.

В.4 Відповідність між розділами документів OHSAS та розділами загальних вимог ILO-OSH

Таблиця В.1 — Відповідність між розділами документів OHSAS та розділами загальних вимог ILO-OSH

OHSAS		Загальні вимоги ILO-OSH	
—	Вступ	—	Вступ
—	—	3.0	Системи управління безпекою та гігієною праці організації
—	—	—	Міжнародна лабораторія
1	Сфера застосування	1.0	Цілі
2	Нормативні посилання	—	Бібліографія
3	Терміни та визначення понять	—	Глосарій

Продовження таблиці В.1

OHSAS		Загальні вимоги ILO-OSH	
4	Вимоги до системи управління ГіБП	—	—
4.1	Загальні вимоги	3.0	Системи управління безпекою та гігієною праці організації
4.2	Політика у сфері ГіБП	3.1 3.16	Політика професійної безпеки та гігієни праці Неперервне поліпшування
4.3	Планування	—	Планування та поліпшування
4.3.1	Ідентифікування небезпек, оцінювання ризиків та визначення засобів управління	3.7 3.8 3.10 3.10.1 3.10.2 3.10.5	Початковий огляд Системне планування, розвиток та виконання Запобігання небезпеці Попереджувальні заходи та контролювання Управління змінами Укладання контракту
4.3.2	Правові та інші вимоги	3.7.2 3.10.1.2	Початковий огляд Запобігання небезпеці
4.3.3	Цілі та програма(-и)	3.8 3.9 3.16	Системне планування, розвиток та виконання Цілі професійної безпеки та гігієни праці Неперервне поліпшування
4.4	Запровадження та функціонування	—	—
4.4.1	Ресурси, функційні обов'язки, відповідальність і повноваження	3.3 3.8 3.16	Відповідальність та звітність Системне планування, розвиток та виконання Неперервне поліпшування
4.4.2	Компетентність, підготовленість і обізнаність	3.4	Компетентність та навчання
4.4.3	Інформування, участь і консультування	3.2 3.6	Участь працівників Зв'язок
4.4.4	Документація	3.5	Документація системи управління гігієною та безпекою праці
4.4.5	Управління документацією	3.5	Документація системи управління безпекою та гігієною праці
4.4.6	Управління операціями	3.10.2 3.10.4 3.10.5	Управління змінами Постачання Укладання контракту
4.4.7	Готовність до надзвичайних ситуацій і реагування на них	3.10.3	Запобігання та готовність до надзвичайних ситуацій, відповідні дії
4.5	Перевіряння	—	Оцінювання
4.5.1	Моніторинг і вимірювання характеристик діяльності	3.11	Проведення вимірювання та моніторингу
4.5.2	Оцінювання дотримання правових вимог	—	—

Кінець таблиці В.1

OHSAS		Загальні вимоги ILO-OSH	
4.5.3	Розслідування інцидентів, невідповідність, коригувальні та запобіжні дії	—	—
4.5.3.1	Розслідування інцидентів	3.12 3.16	Контроль над виробничими процесами, пов'язаними з травмами, ушкодженнями, хворобами та інцидентами і вплив їх на безпеку та гігієну праці Неперервне поліпшування
4.5.3.2	Невідповідність, коригувальні та запобіжні дії	3.15	Коригувальні та запобіжні дії
4.5.4	Управління записами	3.5	Документація систем управління безпекою та гігієною праці
4.5.5	Внутрішній аудит	3.13	Аудит
4.6	Аналізування з боку керівництва	3.14 3.16	Аналізування з боку керівництва Неперервне поліпшування

ДОДАТОК С
(довідковий)

**ПРИКЛАДИ ПОНЯТЬ ДЛЯ ВНЕСЕННЯ
ДО ПЕРЕЛІКУ ІДЕНТИФІКАЦІЇ НЕБЕЗПЕК**

С.1 Фізичні небезпеки

- слизький або нерівний покрив підлоги;
- висотні роботи;
- падіння об'єктів з висоти;
- недостатній простір для роботи;
- недостатні ергономічні характеристики (наприклад, робоче місце, не пристосоване для людських чинників);
- ручна обробка;
- одноманітна робота;
- зовнішні чинники, незрозумілість, опіки та інші небезпеки, пов'язані з обладнанням;
- транспортні небезпеки на дорозі/майданчику чи в приміщенні, під час пішохідної подорожі або транспортом (пов'язані зі швидкістю, зовнішніми особливостями транспортних засобів та дорожніх умов);
- пожежа і вибух (залежно від кількості й виду паливного матеріалу);
- шкідливі джерела енергії, такі як електрика, радіація, шум або вібрації (пов'язані з кількістю вивільненої енергії);
- накопичення енергії, яка може швидко вивільнитися і заподіяти фізичну шкоду організму (пов'язане з кількістю енергії);
- часто повторювані завдання, які можуть призвести до розладу певної групи м'язів/органів (пов'язані з тривалістю завдання);
- несприятливі теплові умови, які можуть призвести до гіпотермії чи теплових ударів;
- насилля по відношенню до співробітників, що призводить до заподіяння фізичної шкоди (пов'язане з характером виконавців);
- іонізуювальне випромінювання (від обладнання з х-випромінюванням, гамма-випромінюванням або радіоактивних речовин);
- неіонізуювальне випромінювання (наприклад, світло, магнітні хвилі, радіохвилі).

С.2 Хімічні небезпеки

Речовини, шкідливі для здоров'я або безпеки людини через:

- вдихання парів, газів або мікрочастинок;
- контактування або всмоктування через шкірні покриви;
- харчування;
- зберігання, несумісність або псування матеріалів.

С.3 Біологічні небезпеки

Біологічні агенти, алергени або патогенні мікроорганізми (такі як бактерії або віруси), які можуть вплинути у разі:

- вдихання;
- контактування, зокрема у разі уведення рідин у тіло (наприклад, шприцом), укуси комах тощо;
- харчування (наприклад, через забруднені продукти харчування).

С.4 Психосоціальні небезпеки

Ситуації, які можуть призвести до негативних психосоціальних (а також психологічних) наслідків, такі як стреси (зокрема посттравматичні), тривога, втома, депресія через:

- надмірне робоче навантаження;
- відсутність інформування або управлінського контролю;
- незадовільне фізичне середовище робочого місця;
- фізичне насилля;
- знущання або залякування.

Примітка 1. Психосоціальні небезпеки можуть виникнути через зовнішні питання стосовно робочого місця і можуть впливати на особисту ГІБП працівників або їхніх колег.

Примітка 2. ISO 14121 також надає додаткові приклади джерел небезпек.

ДОДАТОК D
(довідковий)

**ПОРІВНЯННЯ ДЕЯКИХ ПРИКЛАДІВ ІНСТРУМЕНТІВ
ТА МЕТОДОЛОГІЙ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКУ**

Інструменти	Сильні сторони	Слабкі сторони
Контрольні списки/ анкети	— простота використання; — використання може запобігти «неврахуванню чогось» при первинному оцінюванні	— часто обмежено відповідями так/ні; — не враховують унікальність ситуації
Матриці ризику	— достатньо проста у використанні; — забезпечує візуальне уявлення; — не потребує використання чисел	— лише двомірні — не можуть враховувати кілька чинників, що впливають на ризик; — попередня відповідь може не відповідати ситуації
Таблиці рангу/голосування	— достатньо проста у використанні; — формулювання експертної думки; — дозволяє розглядати кілька чинників ризику (наприклад, ймовірність, вірогідність, спостережність, невизначеність даних)	— потребує використання чисел; — якість отриманих результатів залежить від якості зібраних даних; — може спричинити порівняння непорівнюваних ризиків
Помилкові режими та ефекти аналізування (FMEA) Дослідження небезпек та працездатності (HAZOP)	— придатне для детального аналізування процесів; — дозволяє введення технічних даних	— потребує досвіду для використання; — необхідне уведення цифрових даних у аналізування; — потребує ресурсів (часу та грошей); — краще використовувати для ризиків, пов'язаних з обладнанням, ніж для тих, що пов'язані з людськими чинниками

Інструменти	Сильні сторони	Слабкі сторони
Оцінювання впливу стратегії	— придатне для аналізування даних, пов'язаних із небезпечними матеріалами та середовищами	— потребує досвіду для використання; — необхідне уведення цифрових даних
Комп'ютерне моделювання	— за умови існування відповідних і достатніх даних може надати хороші відповіді; — зазвичай використовує цифрові дані та менш суб'єктивні	— потребує значних ресурсів (часу та грошей) для розроблення та перевірення; — можлива надмірна залежність результатів без уточнення їх застосовності
Аналіз Парето	— простий метод, який може допомогти у визначенні найважливіших необхідних змін	— корисний тільки для порівняння аналогічних понять, тобто є одновимірним

БІБЛІОГРАФІЯ

- 1 ISO 7000:2004 Graphical symbols for use on equipment — Index and synopsis
- 2 ISO 7001:2007 Graphical symbols — Public information symbols
- 3 ISO 7010:2003 Graphical symbols — Safety colours and safety signs — Safety signs used in workplaces and public areas
- 4 ISO 9000:2005 Quality management systems — Fundamentals and vocabulary
- 5 ISO 9001:2008 Quality management systems — Requirements
- 6 ISO 14001:2004 Environmental management systems — Requirements with guidance for use
- 7 ISO 14121-1:2007 Safety of machinery — Risk assessment — Part 1: Principles
- 8 ISO/TR 14121-2:2007 Safety of machinery — Risk assessment — Part 2: Practical guidance and examples of methods
- 9 ISO 16069:2004 Graphical symbols — Safety signs — Safety way guidance systems (SWGS)
- 10 ISO 17398:2004 Safety colours and safety signs — Classification, performance and durability of safety signs
- 11 ISO 20712-1:2008 Water safety signs and beach safety flags — Part 1: Specifications for water safety signs used in workplaces and public areas
- 12 ISO 20712-3:2008 Water safety signs and beach safety flags — Part 3: Guidance for use
- 13 ISO/FDIS 23601 Safety identification — Escape and evacuation plan signs
- 14 IEC 61508-5:2002 Functional safety of electrical/electronic/programmable electronic safety-related systems — Part 5: Examples of methods for the determination of safety integrity levels.

НАЦІОНАЛЬНЕ ПОЯСНЕННЯ

- 1 ISO 7000:2004 Графічні символи, що їх використовують на устаткованні. Показчик та огляд
- 2 ISO 7001:2007 Графічні символи громадського призначення
- 3 ISO 7010:2003 Графічні символи. Кольори та знаки безпеки. Знаки безпеки, використовувани на робочих місцях і в місцях громадської призначеності
- 4 ISO 9000:2005 Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів
- 5 ISO 9001:2008 Системи управління якістю. Вимоги
- 6 ISO 14001:2004 Системи екологічного керування. Вимоги та настанови щодо застосування
- 7 ISO 14121-1:2007 Безпечність машин. Оцінювання ризику. Частина 1. Принципи (Замінено на ISO 12100:2010 Безпека машин. Загальні принципи конструювання. Оцінювання та зниження ризику)
- 8 ISO/TR 14121-2:2007 Безпечність машин. Оцінювання ризику. Частина 2. Практичні настанови та приклади методик

9 ISO 16069:2004 Графічні символи. Знаки безпеки. Настанови щодо системи аварійних виходів (SWGS)

10 ISO 17398:2004 Кольори та знаки безпеки. Класифікація, ефективність і довговічність знаків безпеки

11 ISO 20712-1:2008 Знаки безпеки на воді та прапори безпеки на пляжі. Частина 1. Технічні умови на знаки безпеки на воді, використовувані на робочих місцях та місцях громадської призначеності

12 ISO 20712-3:2008 Знаки безпеки на воді та прапори безпеки на пляжі. Частина 2. Настанови щодо застосування

13 ISO/FDIS 23601 Ідентифікація безпечності. Знаки планів евакуації

14 IEC 61508-5:2002 Функційна безпека електричних/електронних/програмованих електронних систем, пов'язаних з безпекою. Частина 5. Приклади методів визначення рівнів цілісності захисту.

Код УКНД 13.100; 03.100.01

Ключові слова: гігієна та безпека праці, ризик, небезпечний чинник, інцидент, робоче місце, методика, оцінювання ризику, невідповідність, система управління гігієною та безпекою праці.

Редактор **О. Воскобійник**
Верстальник **Л. Мялківська**

Підписано до друку 29.04.2016. Формат 60 ´ 84 1/8.
Ум. друк. арк. 6,97. Зам. Ціна договірна.

Виконавець
Державне підприємство «Український науково-дослідний
і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ»)
вул. Святошинська, 2, м. Київ, 03115

Свідоцтво про внесення видавця видавничої продукції до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції від 14.01.2006 серія ДК № 1647